

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE

se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Lec
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

O convenție de mare interes european

Paris, 6 August.

(S) In cursul lunei Iulie prințul Lieven, șeful statului major al flotei ruse, a fost la Paris și a stat mai multe zile spre a discuta, cu șeful statului major al flotei franceze amiralul Aubert despre forțele flotelor celor două state aliate.

Aceasta este pentru prima oară că șeful flotei ruse vine să se consulte cu amiralii francezi asupra modului cum ar opera cele două flote în caz de război. Până acum numai șefii de stat major ai armatelor pe uscat ale Franței și Rusiei aveau obiceiul de a se întruni spre a discuta sorții de izbândă ai celor două armate aliate. In fiecare an — și anul acesta s'a întâmplat așa — sau șeful statului major rus venea la Paris sau cel francez se ducea la Petersburg. De obicei acești generali primesc plină putere dela guvernele lor și actele încheiate de ei, cari bine înțeles rămân secrete, trebuiesc considerate ca tot atâtea reînnoiri ale alianței franco-ruse.

Anul acesta șeful statului major rus a fost însoțit în Franța de colegul său dela m a r i n ă. Importanța acestui fapt nu ne-a scăpat din vedere atunci când această dublă vizită a avut loc; nu puteam însă să comentăm faptul fiindcă nu se spusese scopul vizitei prințului Lieven.

De abia au trecut câteva săptămâni dela vizita aceasta și presa franceză și cea rusă au anunțat că rezultatul întrevederii dela Paris ai șefilor de stat major ai celor două

flote este încheierea unei convențiuni navale între Franța și Rusia.

Ori cine se va întreba: ce rost mai are o asemenea convențiune când există alianța formală franco-rusă, celebra și temuta Dublă-Alianță și când, prin urmare, există o convențiune scrisă asupra operării celor două armate în caz de război? Este oare de închipuit ca armatele de uscat ale celor două state aliate să opereze de comun acord în acelaș senz, contra aceluiaș dușman, iar flotele să nu se unească și ele? Negreșit că nu. Ar fi absurd a crede că în alianța franco-rusă nu s'ar subînțelege și alianța flotelor.

Dar atunci într'adevăr ce rost are această convențiune navală, despre care presa europeană vorbește așa de mult în timpul din urmă? Răspundem: Această convențiune este necesară pentru că ea completează alianța franco-rusă enunțând pentru atitudinea celor două flote același principiu ca pentru armatele de uscat. Și apoi Rusia și Franța, dar mai cu seamă Franța, aveau un interes ca această convențiune să fie anunțată tocmai acum, imediat după întvederea dela Port-Baltic.

Am spus, în articolele precedente, că presa germană s'a grăbit să prezinte întvederea dela Port-Baltic ca un eveniment de cea mai mare importanță diplomatică, dând să se înțeleagă sau afirmând chiar că această întvedere ar însemna falimentul alianței franco-ruse. Ei bine: Francezii au ținut ca să arate Europei că alianța lor cu Rusia e mai vie și mai puternică decât ori când. De aceea Franța a anunțat convențiunea aceasta navală și de aceea chiar acum primul-ministru d. Raymond Poincaré va face o vizită de

mare importanță la Peterhof, în Rusia, unde va fi primit de țar.*)

Iată, prin câteva cuvinte, cum se explică existența convențiunei navale și iată de ce anunțarea ei are o importanță deosebită.

Este lesne de înțeles că știrea despre încheierea acestei convențiuni, care strânge și mai mult legăturile dintre Franța și Rusia, a produs o impresie aproape penibilă în Germania. După „triumful” diplomației germane a venit o lovitură, destul de puternică și destul de semnificativă, a diplomației franceze. Un mare ziar german scrie:

„Prin această convențiune Rusia manifestă pe față că consideră frontiera sa europeană ca cea mai importantă și că, prin urmare, menține alianța ei cu Franța. Aceasta din urmă (Franța) întretinând la rîndul ei relațiuni strînse cu Anglia, Tripla-Ententă rămâne deci în picioare, acum ca mai înainte, ca un factor important în politica europeană”.

Alte ziare germane scriu și mai necăjite.

*) Primul-ministru al Franței d. Raimond Poincaré a plecat — după cum am anunțat ieri — însoțit de o mică suită, în Rusia, unde va fi primit de țarul Nicolae II. Șeful guvernului francez va sta în Rusia opt zile, va vizita Petersburgul, Peterhoful și chiar Moscova. I se va face, de către oficialitatea rusă și de către public, o primire strălucită. Programul vizitei, pe care-l cunoaștem din presa franceză, cuprinde o serie întreagă de festivități și recepțiuni, printre altele un prânz festiv la palatul imperial din Peterhof, reprezentatii de gală, etc.

Vizita aceasta are o importanță deosebită, căci ea este un răspuns la vizita făcută de împăratul Wilhelm II la Port-Baltic.

Scopul mărturisit al misiunii dlui Poincaré este să desmintă categoric că legăturile dintre Franța și Ru-

Momente culturale din viața regelui Carol I.

— După memoriile regelui. —

Trad. de Ascanio.

Holeră și foamete. — Cum trăiește Prințul. — Conspirații ungurești. — Excursiuni pe Valea Prahovei.

Cu data de 1/13 Iulie 1866 Prințul Carol înseamnă următoarele:

Din țară sosește știrea grozavă că holera a pătruns până la Focșani și Buzău. Seceta și condițiunile de hrană neprielnice ale poporului de jos înlesnesc răspândirea grabnică a molimei. Anul trecut a fost o recoltă extrem de rea, așa că în unele județe a izbucnit acum foametea; din pricina secetei este pierdută și recolta de anul acesta! — Nu'ți vine a crede, ce mai au devenit îndatoririle casetei princiare față de nenorociți; cu ocazia fiecărei plimbări a Prințului i se aruncă jalbe în trăsură; și mai multe petiții i se prezintă în audiențele generale, cari se dau în fiecare Duminecă, între orele 3—5, ori și cui; într'o lună au venit peste șase sute de petiții. Un secretar special e însărcinat cu rezolvarea lor, adeseori Prințul însuși pune rezoluția pe ele.

Fîind un pedestru pasionat, Prințul străbate foarte des orașul în lung și în lat, deși trotoarele sunt în cea mai proastă stare; dînsul umblă civil; uniforma militară o poartă numai la că-

lărie, la inspectia școalelor militare și la vizitele prin țară. După obiceiul turcesc, străzile au la mijloc un șanț larg; toate ulițele laterale sunt nepavate încă și pline de praf la vreme de arșiță; când plouă, te 'ngropi în noroi până la glesne. Prăvălii sunt puține și rău înzestrate; toate lucrurile sunt extraordinar de scumpe. Ieftenă e numai carnea și zarzavaturile; chiar pâinea e un obiect de lux, poporul mîncă mămăligă.

Prințul ține cu severitate programul său zilnic; des de dimineață face o plimbare călare, apoi își îngrijește corespondența, nainte de a se prezenta miniștrii cu rapoartele. După al doilea dejun sunt de obicei audiențele, apoi vizitarea vre-unei instituții de stat sau vre-unei școale din capitală. El se interesează foarte stăruitor de metodele învățămîntului, care i se par că suferă de un formalism petrificat: mai multă memorizarea decât asimilarea materiei. — In ministere și la tribunale. Prințul își dă silința să cunoască diferitele ramuri ale administrației; întreg sistemul administrativ e împrumutat din Franța. — Spitalele sunt, în parte, așezăminte mărețe, dispunând de bogate mijloace, pe urma dărniciiei foștilor Voevozi, așa că fiecare bolnav este îngrijit în mod gratuit; din nefericire însă, clădirile foarte întinse nu corespund cerințelor igienei moderne și lasă mult de dorit chiar în alte privințe. — Inchisorile zac într'o penibilă stare de neîngrijire: arestanții sunt rău tratați; deși vina e mai mult a neglijenței

decât a barbariei, totuși rămăi cu o impresie apăsătoare.

Una din clădirile cele mai impunătoare ale capitalei este universitatea, care are, însă, numai trei facultăți; profesorii sunt în cea mai mare parte Români Ardeleni.

Firește că Prințul și-a îndreptat luarea aminte mai cu seamă asupra armatei. Cu toate că partea cea mai însemnată a garnizoanei a părăsit Bucureștii, El vizitează mereu cazărmile și așezămintele militare și inspectează trupele rămase în capitală.

La orele șase după amiază are loc dineul, la care Prințul invită zilnic nu numai pe oamenii Curtii, dar adeseori și zece—douăsprezece persoane din toate partidele politice și din oștire, spre a le putea cunoaște mai de aproape. — Dar noțiunea timpului nu e prea dezvoltată în București; astfel se întâmplă destul de des, că oaspeții nu se prezintă la ora exactă și Prințul trebuie să se așeze la masă fără dînsii.

Seara Prințul face de obicei o plimbare la șosea, un drum de doi chilometri, plantat cu arbori, având de ambele părți grădini și parcuri frumoase. Aici își dă întâlnire, în răcoarea serei, societatea bună și Prințul este salutată întotdeauna cu entuziasm. — In timpul stagiunii Teatrului, o clădire mare, dar slab luminată cu lămpi de petrol, Prințul socotea ca o datorie, să asiste des la reprezentații, deși nu pricepe încă, firește, piesele românești; cu atât mai puțin pie-

Ele nu încetează de a se plânge că după fiecare succes al politicii germane, urmează o contraclovitură a Franței sau Angliei, care distruge tot edificiul ce diplomația germană l-a construit cu multă greutate. Așa a fost și în 1907, când după întrevăderea dela Swinemunde a urmat convențiunea anglo-rusă asupra Persiei. Acum după bucuria dela Port-Baltic urmează o desiluzie: convențiunea navală franco-rusă.

Foarte interesant este a urmări și ce scrie presa rusă. Marele ziar „Novoie Vremia”, ale cărui legături cu guvernul sunt bine cunoscute, scrie că prin convențiunea navală alianța franco-rusă nu numai că se întărește dar se și extinde, cuprinzând un teren și mai mare ca cel anterior. Convențiunea aceasta are acum o importanță cu atât mai mare cu cât flota rusă este pe cale de a reînvia, după sfârșitul ei așa de tragic din războiul ruso-japonez, și a deveni și mai puternică decât înainte. Flota franceză va avea o aliată demnă de ea.

Aceste sunt notele principale cari se desprind din comentariile presei europene. Este de prisos să mai arătăm bucuria ce o manifestă ziarele franceze că diplomația Franței a luat iarăș o revanșă asupra celei germane. Intr'adevăr: întrevăderea dela Port-Baltic îi băgase puțin în răcori pe Francezi...

Cât ne privește pe noi Români toate aceste evenimente nu ne pot nici înveseli nici întrista, căci pentru moment nu suntem interesați în această luptă uriașă dintre cele două mari grupări europene. Noi n'am luat încă atitudine, nu ne-am spus încă hotărâtorul cuvânt. Și tocmai în această atitudine liniștită, plină de încredere, a așteptării noastre puterile găsesc ceva ce le inspiră respect față de noi și față de politica noastră, față de forțele din ce în ce mai redutabile ale statului și ale neamului românesc. Trebuie să ne culti-

sia ar fi slăbit în urma intrigelor ce Germania le-a făcut în Rusia contra Franței, față de ce d. Poincaré este urmărit cu multă atențiune, în vizita sa, de către diplomația europeană, dar mai cu seamă de către Francezi, cari așteaptă mult dela această vizită. În orice caz Francezii așteaptă un lucru: confirmarea alianței lor cu Rusia și desmițuirea svonurilor că Rusia s'ar fi depărtat de ei.

Nota Red.

sele bulgărești și grecești, cari se joacă uneori. Toate piesele au tendințe patriotice și se inspiră din trecutul țării; de cele mai multe ori Români înving pe Turci în scenă și eroii principali ai națiunii, Mihai Viteazul și Ștefan cel Mare, apar să aprindă în sufletele urmașilor dragostea de țară.

Foarte interesante par Prințului excursiunile pe la mănăstirile din împrejurimi. Cum este un călăreț neobosit, de care nu se prea pot ține cei din suita sa, El ajunge ușor la toate punctele: Cernica, lăcașul de înmormântare al Metropoliților, așezat pe un deal pitoresc, în preajma unor lacuri cu papură; Pasărea, mănăstire de maici, ascunsă în păduri frumoase, curată și prietenoasă, ca un adevărat sălaș de fecioare bătrâne; Căldărușanii, mai mare ca primele două și mai departe de oraș, răsare idilic între păduri și lacuri. Deși toate aceste mănăstiri ortodoxe nu se pot asemăna cu mărețele așezăminte catolice ale Apusului, ele își au totuși, farmecul lor particular; dar călugării și maicele, în cea mai mare parte lipsiți de cultură și de educație, țin mai presus de toate la formele externe ale cultului religios.

În ziua de 7/19 Iulie 1866, pe când Prințul își făcea plimbarea de seară, ministrul C. A. Rosetti pune la cale o întâlnire a Prințului, într-o grădină particulară, cu generalul unguresc Türr, care fusese recomandat de marchizul Pepoli, re-

văm aceste forțe, sa ne pregătim în tăcere, spre a fi la înălțime atunci când interesele mari ale neamului o vor cere.

Programul ministrului de justiție. Intors din concediu, ministrul de justiție Székely a făcut ziaristilor unguri cari l-au întrebat asupra planurilor sale mai apropiate, următoarele declarațiuni:

— De 3 ani de când țin resortul de justiție mereu am fost îngrămădit cu muncă și abia în luna trecută am apucat să plec pe câteva săptămâni în concediu. Am fost însă silit să mă întorc curând acasă și să reiau ucrul întrerupt. Am mai multe proiecte terminate și sper să le pot înainta camerei încă la începutul sesiunii de toamnă. În primul rând voi depune pe biroul camerei împreună cu ministrul de agricultură proiectul despre regularea izlazurilor comunale, care prevede însemnate îmbunătățiri pentru populațiunea rurală. În al doilea rând urmează legea despre timbre pe care o voi susține împreună cu ministrul de finanțe. Apoi vor urma pe rând, reforma bursei, revizia legii de presă și altele mai puțin însemnate.

Pregătirea proiectului reformei electorale. După cum se vede, secretarul de interne Nemethy, care acum în urmă a petrecut o săptămână întreagă în Debretin, lucrează fără încetare la pregătirea proiectului reformei electorale, pe care în curând îl va termina. Mai mulți pricini din Debretin l-au întrebat asupra amănunțelor proiectului, Nemethy însă în răspunsurile sale a fost cât se poate de rezervat. A spus atât umai că peste câteva zile proiectul va fi gata și în ce privește esența lui, speră că la timpul său are să surprindă plăcut chiar și pe cele mai liberale elemente din țară. Proiectul reformei electorale, a zis secretarul ministerial, va servi ca bază tratativelor de pace între guvern și opoziție.

Poziția lui Auffenberg. Din sursă vieneză, necontrolată încă, a ieșit ieri știrea senzațională că poziția ministrului de război Auffenberg, ar fi clătinată. Majestatea Sa adevărat n'ar fi primit propunerea lui Auffenberg cu privire la reorganizarea instrucției ofițerilor din armata comună. În cercurile militare știrea a făcut mare senzație. Cu atât mai neverosimilă pare atitudinea monarhului, că proiectul lui Auffenberg a fost elaborat în cancelaria militară a moștenitorului de tron. În Ungaria în

prezentantul Italiei la Viena, și de contele Bismarck.

Generalul Türr, cunoscutul patriot maghiar, care s'a luptat odată, în Italia, contra Austriei, vrea să pregătească acuma o răscoală în Ungaria și ar dori să sondeze terenul la București, spre a netezi drumul unei înțelegeri cu România. Prințul n'a putut refuza ministrului său (Rosetti) întrevăderea, care avea să rămână secretă, dar păstrează o rezervă cu atât mai pronunțată față de generalul unguresc. El declară generalului, că nu-i poate primi propunerile, deoarece unica sa problemă este să reabiliteze, prin bună administrație, o țară cu desăvârșire zdruncinată moralicește și economicște; de altminterea orice fel de duplicitate e antipatică ții sale. Tatăl i-a legat de suflet, în repetite rânduri, drept cea dintâi datorie a Domnitorului, următoarea: „Un Suveran înțelept și mai cu seamă devotat țării sale nu poate face niciodată o politică personală, ci întotdeauna numai o politică națională”.

În ziua de 21 Iulie (2 August), Prințul primește în audiență pe generalul unguresc Eber, care a venit în România cu aceleași intenții ca generalul Türr și aduce recomandățiuni călduroase. Dar Eber nu poate face mai multă ispravă ca Türr.

În ziua de 24 Iulie (5 August) Prințul, întovărașit de Dimitrie Sturdza, Dr. Davila și maiorul Fălcioianu, întreprinde o excursiune la mănă-

stirea Situaia. Plecarea la orele cinci dimineața, într-o trăsură cu opt cai de poștă. Sosirea în Ploiești la orele nouă; primire solemnă, vizitarea spitalului, unde sunt și doi holerei. Până aici a pătruns grozava boală; numai Bucureștii au rămas cruțați deocamdată.

Prigonirea învățătorilor români. De un timp încoace guvernul unguresc a pornit o goană nebună în contra școalelor și a învățătorilor noștri. Micii satrapi ai guvernului, inspectorii școlari, își împlinesc această „misiune” cu cea mai mare „conștiințiozitate.”

Intre aceștia se numără și inspectorul școlar al comitatului Arad, Arpad Varjassy, care — pentru ca să nu rămână nici el în urma celorlalți mici satrapi — cu prilejul fiecărei adunări a comisiunii administrative a comitatului cere pedepsirea învățătorilor români, detragerea ajutoarelor de stat dela școalele românești etc.

Ieri comisiunea administrativă a comitatului Arad a ținut iarăș o ședință mai lungă, în care, între altele, d. inspector Varjassy a cerut pedepsirea mai multor învățători români cari în decursul anului școlar trecut „n'au arătat destul spor în propunerea limbei maghiare.” Mai departe d. inspector a cerut comisiiei să refuze înaintarea cererilor ajutorului de stat către ministru a școalelor românești din Arăneag, Nădas, Iarmata și Olci, iarăș pentru motivul sus indicat.

În sfârșit învățătorul Gheorghe Ardelean din Arăneag după ce a fost tras în disciplinar a mai fost pedepsit și cu o amendă în bani pentru că „a neclijat propunerea limbei maghiare” în școala d-sale.

Rolul României în situația din Balcani. Ziarul „Corriere della Serra” tratând despre situația din peninsula balcanică se ocupă și de rolul ce l'ar avea România într-o eventuală complicație: Intre altele numitul ziar spune:

„Pericolul nu este iminent dar există totuși, și în această privință dă de gândit și schimbarea atitudinii presei române. În adevăr, deși România nu este stat balcanic, ea este cea mai interesată, — și astăzi mai mult ca ori când la menținerea statu quo în Balcani și cu nici un preț ea nu se va resemna ca Bulgaria să-și extindă teritoriul fără a obține compensații.

România este țară bogată, cu o armată bine organizată și puternică, care deși tânără are tradiții glorioase. Ea constituie deci

nașterea Situaia. Plecarea la orele cinci dimineața, într-o trăsură cu opt cai de poștă. Sosirea în Ploiești la orele nouă; primire solemnă, vizitarea spitalului, unde sunt și doi holerei. Până aici a pătruns grozava boală; numai Bucureștii au rămas cruțați deocamdată.

Cei mai apropiați popas se face în Călinești, apoi în Florești, la una din cele mai bogate doamne din țară, M-me Cantacuzino; amândouă localitățile sunt frumoase reședințe boierești pe Valea Prahovei. Călineștii aparțin generalului Macros, care a slujit în oastea rusească, a luat de nevastă o româncă și a rămas în țară. Cele două fete ale lui sunt măritate cu miniștrii Ion Ghica și Ion Cantacuzino. Generalul Macros este un bărbat distins, având o serioasă cultură științifică, mai cu seamă în domeniul arheologiei; pe vremuri a fost inspector general rusesc al carantinelor ridicate de-a lungul Dunării.

În drumul său, Prințul se mai oprește la Băicoi, moșia văduvei Prințului Trubetzkoi, născu Ghica; soțul ei a fost atașat la legăție al Rusiei la Karlsruhe, în 1834, tocmai pe când tatăl Prințului Carol lua în căsătorie pe Prințesa Ioana fina de Baden. Astfel Prințesa Trubetzkoi participat, ca femeie foarte tânără, la căsătoria părinților Domnului Carol; dânsa se bucură cum că — în timpul dejunului — poate povesti fiului multe amănunte din timpul acela departe.

Dela Băicoi drumul duce la Sinaia, pe-o frumoasă sosea, trecând Câmpina și Comarnic. Inundațiile din 1865 au dărâmat mai multe pot-

cel mai bun barometru pentru aprecierea situației în Balcani. Ori, de câțva timp presa română a început să vorbească de o apropiată dezmembrare a Turciei și de pericolele ce se ivesc la orizont.

Deci situația se agravează și Italia trebuie să se pregătească.

Italia face o mare greșală neocupându-se de ea, fiindcă nu pricepe importanța prieteniei acesteia. România, în general face să se vorbească puțin de ea, dar dacă pericolul ar fi iminent, ea nu ar sta liniștită.”

Procesul împotriva deputatului Kovács. Afacerea deputatului Julius Kovács, care a împușcat în 7 Iunie asupra lui Tisza, încercând apoi să se omoare singur, a luat acum o întorsătură nouă.

Judecătorul de instrucție și-a spus azi verdictul, bazându-se pe constatarea psihiatrilor judecătorești, ca deputatul Kovács să fie eliberat din temnița preventivă, iar procesul intentat împotriva lui să fie sistat. Psihiatrii legali au constatat că Kovács se află acum, cei drept, într-o stare de spirit normală, atunci însă când a făcut atentatul era iresponsabil. Procurorul a anunțat recurs în contra acestei anchete, cerind ca Kovács să fie supus din nou unei cercetări medicale.

Procesul din Agram. Procesul intentat studentului croat Jukics pare că nu va avea urmări așa de grave pentru atentator. Medicii au constatat că nu numai Jukics, ci și întreaga lui familie este bolnavă de nervi. Atestatele dela medicii militari în privința stării sufletești a lui Jukics de pe când acesta servia în armată, confirmă și mai mult constatarea medicilor de pe lângă tribunalul din Agram că Jukics nu este teafăr, ci un neurastenic în gradul suprem. Se pare însă că Jukics va scăpa pe baza acestor constatări, numai ca lumea să nu știe că în Croația există din pricina regimului tiranic alui Cuvaj o nemulțămire în masele poporului.

O nouă Potemkiniadă. Ziarul „Budapester Tagblatt” este informat, că în noul proiect electoral al guvernului se dă drept de vot femeilor evaluate, adecă cari au terminat clasele unei școli superioare și cari în urma averii lor sunt independente.

Așadară dreptul acesta de vot nu se dă femeilor, ci acelor membri ai clasei feudale, cari din întâmplare sunt de sex feminin. Prin faptul acesta Ungaria voiește să dovedească în fața străinătății, că dânsa e stat democrat, câtă

vreme se știe, că ea este cel mai reacționar între toate statele.

Aceasta ar fi așadară una dintre „surprinde-rile” anunțate cu atâta șgomot de către ziarele ungurești subvenționate, cu care acestea intenționează să imbete lumea. Guvernul se înșală însă dacă crede, că prin astfel de trucuri de orfeu va putea să îmbânzească lupta pornită pentru adevăratul sufragiu universal. Din contră, lupta aceasta va deveni tot mai aprigă și mai hotărâtă și ea de bună seamă va zdrobi și va nimici zăgazurile cari îi opresc calea.

Scrisoare deschisă d-lui Vasile Stroescu.

Nu-i Român, chiar din cei mai puțin cu dor de neam, care să nu fi tresărit de bucurie la fiecare gest generos pe care mâna D-Voastră largă îl făcea în ajutorul cauzei naționale din Ungaria și Transilvania; și nu-i Român iubitor de neam care ar esita vre-un moment să depună în numele neamului său sărutarea pioasă pe acea mână darnică.

Vă puteți închipui ce regret putea să aibă un admirator al D-Voastră, un modest soldat din mica ceată a Românilor de pe malul Mării Negre, care, pe când D-Voastră vă repezeți dela Lausanne la Budapesta pentru a asista la serbările societății „Petru Maior”, petrecuse o lună liniștită la Lausanne fără a putea presupune apropierea D-Voastră.

Veți răspunde negreșit că nici nu era necesar. Așa zic și eu. Suntem doară destui cari ne privim înzădar cu brațele încrucișate, sau cu mâinile în buzunare — goale, totuș regretul rămâne regret și-ți vine greu să nu și-l exprimi.

Cu toate acestea ori cât de invisibil ați fi pentru multă lume, noi, cari vă cunoaștem sufletește trebuie să regretăm cu toții această însușire a D-Voastră numai pentru lipsa mai apropiată de contact sufleteș între D-Voastră și între noi, cari trebuie să ne rușinăm că am rămas săraci și am lăsat să se îmbogățească cei cu inimă dușmănoasă sau sgârcită pentru neamul românesc.

Noi, cari cu talerul în mână umblăm cer-

șind pentru bănuțul Ligei Culturale sau al oricărui scop național, suntem cei mai umiliți și cei mai ofensați de parvenitii și de politicienii regatului român despre cari sună frumoasa D-Voastră scrisoare către studenții din Budapesta.

Abia acum câteva zile puterăm ceti în „Românul” din Arad în întregime scrisoarea D-Voastră care și pe cel mai tăcut om trebuia să-l scoată din fire spre un entuziasm vorbăreț, să-și deschidă vocea prin scrisoarea de față; să-l ascultați, căci cel care vă scrie are sentimente născute prin suferințe.

Prim articolul „Românului” dela 15 (28) Iulie c. v'a apreciat în mod cu mult mai clocvent și mai bine simțit decât să mai poată încapa noi elogii faptelor d-voastră generoase cari v'au dat dreptul la titlul de *Marele Ocrotitor al Neamului Românesc*.

Faptele mari nu pot rămâne însă prețuite numai de unii; fiecare om e dator să cunoască, nu numai să recunoască, adevărata lor valoare.

În vârful Bucegilor stă neclintit muntele „Omul” și de nenumărate veacuri privește peste Români din amândouă coastele Carpaților ca un geniu protector mort de demult. Încă de groaza suferințelor neamului românesc. De când v'am cunoscut sufletul d-voastră am început a recăpăta speranța că *Omul* va putea învia odată prin puterea voinței de existență a neamului românesc și că aceasta înviere va fi atât de splendidă încât străjerul de bronz îmbrăcat în hainele lui Arpad la picioarele *Omului* va avea soarta străjerului dela Mormântul Mântuitorului în dimineața învierii.

Știam și noi prea bine că suntem 14 milioane de Români din cari 7—8 în regat; mai mult, credeam chiar, în boierii cari refuză să primească învoielile agricole; credeam în existența ciocoilor veniți în Țară de peste Balcani și Olimp să stoarcă sufletul unui popor legat la ochi și prionit de picioare; știam c'au existat mulți boieri români cari își închinaseră averile la mănăstirile străine transformate astfel într'un munte de fer apăsător pe sufletul împilat al neamului românesc din Principate; dar cine ar fi îndrăznit să creadă în existența măcar a unui singur boier român la fel cu D-Voastră, care cu dărnicia princiară străvechie să o îndrepteze în folosul neamului românesc fără distingere de credința religioasă. Cu mâna D-Voastră ați netezit brazda hotarului ce există în Ungaria între uniți și neuniți și ați semănat credința nouă, unică, accia a consolidării neamului românesc.

Dar să rămân de unde mi-este vocea, în regat.

Când damele elitei române din regat înființează societatea femeilor ortodoxe române cu un spirit național așa de îngust încât cuvântul român poate prea bine să lipsească din titlul societății, când Crucea Roșie a femeilor române prin energica ei prezidentă se ridică în contra Ligei Culturale ca în contra unui lucru inutil, adecă *neînțeleș*, să nu ne mirăm prea mult de ce cei 7—8 milioane Români din regat nu valorează nimic în fața mișcării pentru conservarea națională a studenților din Budapesta sau Cluj.

Vorbiți de Cuza-Voda și de apanagele Coroanei! Adevărat că cele 12 moșii când s'au dat Coroane erau arendate numai cu 700 mii lei, ceea ce nu e prea exagerat pen-

de peatră și călătorii trebuie să treacă adeseori prin albia râului plin de pietre; dincolo de Comarnic, pe unde drumul urcă sus pe coasta muntelui, călătoria e foarte grea și chiar primejdioasă, din pricina surpăturilor de pământ. Dar isteții poștalionii, trec peste aceste piedeci, cu caii lor neobosiți. În curând se deschide valea Sinaii și mănăstirea stingheră răsare în fața călătorilor. Ea a fost întemeiată de Vodă Șerban Cantacuzino, în 1695, s'a numit după numele muntelui Sinai și ar fi o imitație a mănăstirii de acolo; ea domină de pe un deal prăpăstios, în mijlocul pădurilor bogate, întrecută numai de puternicul masiv al Bucegilor, ale căror piscuri sunt acoperite de zăpadă.

Deodată răsună clopotele. — Călugării au zărit, din turnul dela intrarea mănăstirii, trăsura Prințului. Caii, obosiți de goarna neconținută pe drumul ce urcă mereu, de-abia mai pot merge.

În curtea Mănăstirii, călugării primesc pe Prinț cu starea și diaconii lor în ornatul zilelor mari; i se dă crucea și evanghelia, să le sărute. După o scurtă slujbă dumnezeiască, Prințul e condus prin modestele încăperi albe ale mănăstirii. Fiind ceasurile șapte seara, se servește masa. Menu-ul nu este tocmai bogat: mă-măligă, păstrăvi și pui fripți; pâinea s'a adus din București; în tot ținutul nu se găsește.

Peste noapte, Prințul nu s'a odihnit prea bine. Des de dimineață, pe la orele cinci, plecarea la salinele dela Telega și Slănic, pe-un drum

spăimântător de rău, prin albia plină de pietre a râului Doftana. După vizitarea salinei dela Telega, Prințul și suita sa, trebuie să meargă călări, drum de trăsură nu-i. Trei ceasuri, prin munți păduroși, ține cavalcada. În Slănic tot satul iese înaintea Prințului. Arcurile de triumf, din ramuri de brad, țărani în splende-le lor costume pitorești, lăutarii, cari cheamă la horă tineretul, ce se învârt legănat, apoi, în fund, munții verzi și sombrii — toate acestea oferă Prințului o priveliște cu adevărat românească.

Îndată după sosire, Prințul intră în saline, ale căror galerii lungi și largi sunt luminate de mii de lămpi și făclii. Ori cât ar fi de măreață priveliștea, un fior te cuprinde văzând pe arestanții cari lucrează în lanțuri. Zărand pe Prinț, acești nenorociți se aruncă la picioarele Lui, implorând grație. Prințul, profund mișcat, se bucură că dreptul său de grațiere îi permite să ierte osânda la vre-o treizeci de pușcăriași. — Noaptea, pe la două, călătorii sosesc în București.

La 214 August, Prințul face o excursiune la mănăstirea Pasărea. Satul, locuit numai de țigani, nu-i lipsit de interes; o ceată de copii goi pe jumătate, brunți, cu părul negru și cu ochi de cărbune aprins, se tăvălesc prin colbul ulii. La vederea trăsorei domnești, sar în sus, se îmbulzesc în ea și cască gura la Prinț.

u întărirea materială a unei dinastii în oară în care cu 20 ani mai înainte veniturile lor sute și sute de moșii, ale tuturor moșiilor secularizate de Cuza-Voda, se scurgeau la luntele Athos și în Phanar. Că moșiile Coroanei dau azi câteva milioane venit, este meritul celui care poartă Coroana și a timpurilor; meritele mai sporesc și cu faptele în domeniile Coroanei au fost inițiatoarele, modelul agriculturii moderne în România, că iranii din satele de pe aceste moșii au devenit primii buni gospodari dintre foștii clăuși, cei mai mult știutori de carte, că biserica școala în acele comune de mult sunt la nivelul instituțiilor culturale din occident, cu biblioteci populare, bănci, șezători, teatre populare.

Să nu mai vorbim de meritele eroului dela Evna, de Rege și Dorobanț. Să admitem că Regele, ca ori ce soldat, și-a făcut numai datoria pe câmpiile Bulgariei, că nu dragostea de neam, ca pe un Mircea și Ștefan, ci dragostea de Țară, de a ajunge Rege, l-a împins la victorie, că nu eliberarea poporului român, ci ambițiunea de a nu mai fi Domn vasal sultanului turcesc, l-a determinat să declare independența Țării Românești. Unii zic că ea a rămas neamț cu accentul german exarat, că face o politică contrarie rasei laice, că prea e prieten cu Francisc Iosif împăratul Austriei, care e prea mult rege al Ungariei, deși la 1866 Carol de Hohenzollern te-a fi împușcat ca spion prussac pe când se versase Austro-Ungaria să ocupe scaunul de rege al gol cu sila de Cuza-Vodă. Ion Cuza instabil a fost un mare Domn, fiindcă și măsurile de refacere al Țărilor române erau mari, dar nu e mai puțin adevărat că cu inima generoasă, altruistă, niciodată n'ar fi putut întemeia o dinastie puternică de care avea încă nevoie România.

Naționalismul Regelui?... Naționalismul e un sentiment care se naște prin multe suferințe și suferințe, sau prin o moștenire și îngrijită. Nu-l au boerii noștri, nu-l au omnele noastre de elită! Credeți oare că Regele Carol de Hohenzollern trebuia să facă educațiunea națională a elitei române? Sau Regele? Botezul șterge păcatul strămoșesc, dar nu te ferește de a păcătui din nou dacă educațiunea pioasă. Incetățenirea îmbracă o nouă, dar nu șterge sentimentele aduse de patrie mămă, din pruncie. Aceasta o știm bine noi ardelenii cari am trecut Carpații și dela frați la frați numai. Caracterele mai marcante sunt acelea cari nu se pot afla ușor.

Totuş sunt multe semne neîndoielnice Regele Carol a înțeles mai bine decât boerii noștri necesitatea educațiunei tineretului în spirit mai naționalist.

Altfel nu i-ar fi permis Prințului Carol Prințesei Elisabeta să meargă la Vălenii de Munte, altfel n'ar fi creat în „Fundațiunea Carol” Institutul Balcanic sub direcțiunea profesorului N. Iorga, care reprezintă țara idealul național al românismului, și pe lângă cultura lui colosală este singurul om din România care nu știe să lenească și nici nu mai are nevoie să învețe această virtute care deschide toate carierele lui.

Deci dacă n'a putut fi prea naționalist, și sentimente bogate desinteresate, Regele Carol, totuș, este naționalist prin un admirabil act, remănând generațiilor viitoare mieșă să umple golul ce-l imputăm că ar

avea în inimă. Dar nu e numai tact la mijloc, mai e și educațiunea românească a prințului Carol, pe care aprimit-o în abandonanță, precum singur a mărturisit-o, dela regretatul lui profesor Cionca, un excelent român ardelean la școala germană din București.

Fie ca și al doilea prinț, Nicolae, să ajungă discipulul unui Dascăl, care să-i puie în mișcare strunele inimei lui prin cele mai adevărate accente românești, ca nu numai curtea regală, dar, după exemplul ei, fiecare curte boierască să vă imiteze pe D-Voastră, ca *gesturile regale* pe cari le faceți din noblețea înăscută a sufletului D-Voastră pentru neamul românesc să nu mai fie *minuni*, ci *datorii* amăsurate cu puterile fiecăruia din cele 14 milioane de Români.

Mi-am permis a Vă adresa aceste rânduri ca un simplu ostaș al micii oștiri naționaliste dela Malul mării negre, care după o luptă aproape sterilă de 30 ani, începe a fi mai optimist și Vă roagă să fiți și D-Voastră la fel față de cei 7 milioane de Români din Regat, cari în curind se vor scutura de domnia parvenitilor și prețuind adevărata valoare a avuției naționale, o va smulge prin puterea muncii și conștiinței naționale din posesiunea politicienilor. Nu va trece mult până să vedem curgând râurile și în sus, și să innapoiem Ardealului tot ceia ce de atâtea secole s'a scurs spre Dunăre și Marea neagră.

E suficient să apară steaua care conduce craii spre calea mântuirii. Steaua sunteți D-oastră. Acum așteptăm să răsară și Craii cu darurile lor.

Constanța, Iulie v. 1912.

Dr. Al. Tălășescu.

Cursurile de vară din Vălenii-de-Munte.

(Continuare).

— Cursurile domnilor Dr. Manicatide și Stahl. —

D. profesor dela universitatea din Iași, Dr. Manicatide, a vorbit despre „Medicina socială” sub care înțelegea aflarea cauzelor diferitelor morbidități ce bântuie pământul țării românești, și a mijloacelor prin cari s'ar putea sana.

Degenerarea populației din unele județe, repede întindere a morții se datorește pelagrei în mare parte. Acest morb e rodul traiului neomenesc provenit din sărăcie. Un anumit liie Bercovici pregătește mămăliga, pe seama țăranilor de pe pământul arădat, din făină de grâu și păpușoiu amestecată cu rămașite de paie. Nici un leac nu-i mai recomandabil aici decât educația păturei superpuse țăranimei.

Imprejurimile Dunărei sunt cuprinse de un fel de boală malarie, friguri cari cauzează scăderea populației mai ales dobrogene. Țările apusene civilizate au găsit din vreme remediul malariei — care e apanagiul țărilor necivilizate. Se încearcă vindecarea prin chinină sau prin stângerea unui microb din sângele oamenilor, stărpirea țânțarilor cari infuzează acest microb fiind imposibilă.

Populația la noi suferă în grad mare de tuberculoși, cam 25.000 mor pe an. E favorisată această boală de ocazia de contagiune în școală, căzărmi. Mijloacele de combatere sunt grele. Toată sarcina cade în grija mamei, care la noi trebuie să-și menție o deosebită educație. Să nu se uite că „educația unei femei e ca fundarea unei școli”. Cei atinși de tuberculoasă să fie separați, mai ales copiii debili.

Un alt caz caracteristic la noi în țară e mortalitatea extraordinară a copiilor. Din 100 născuți se prăpădesc 30. În Suedia abia mor 10 până în 12 la sută. Cauzele sunt împrejurările neobișnuit de amare sociale, mizeria mare, ignoranța în creștere uncori sub forme foarte vechi și deosebit de primejdioase așa cum le-am moștenit. Nașterea unui copil și azi în unele locuri se întâmplă în iesle pe paie, cari însă conțin un bacil periculos. Și iarăș fapt îngrijorator e nașterea prea multor copii naturali. În privința aceasta ar trebui imitat severul pricipiu practic în Germania prin o taxare mai ales pe tată cât se poate de grea. În Germania a dat roade bune acest principiu, nașterea astorfel de copii încetează.

Pentru evitarea acestor boli să se dea cea mai mare atenție medicinei sociale. Igiena să se practice chiar și în școlile primare.

Cu cât mai mulți într'o țară sunt oamenii sănătoși cu atât putem conta mai sigur pe viitorul ei, ce depinde dela vigorozitatea și mintea sănătoasă a locuitorilor ce o compun.

D. Manicatide s'a bucurat de o caldă simpatie a auditorilor.

D. Stahl e unul dintre cei mai valoroși bărbați ai neamului nostru. Lunga d-sale carieră literară și socială ne îndreptățește să spunem aceasta. Experiențele culese din desele atingeri cu toate clasele sociale ale noastre, și le exprimă cu multă rezervă în orice loc — afară de unul. Acolo e acasă cum se zice. Acel loc e ori unde ia parte la vreo sătuiture cu caracterul național-democrat. În această luptă de idei trăiește și d-sa. Aici își spune fățiș convingerile sale întovărășite de un sănătos umor. Prelegerea d-sale variată și frumoasă într'o repede expunere, s'a mărginit la „Oratoria românească! Dovedind că românul are dela natură elocvența întovărășită de darul poetic. Un Horia putut mișca mase întregi de popor. Dar e o eloquentă românească puțin simpatică și radical greșită, aceea dela banchetele politice din provincie, dela (în parte) adunări și congrese. Li plac extraordinarele adunări de peste munți, disciplina ce domnește la aceste adunări și mai ales bunul simț al țăranilor, întreruperile lor cuminti, avântul frunțășilor energici.

Ne-a recitat din scrierile d-sale, în cari a caracterizat cu atâta subtilitate și acurateță feluriti oratori de toate caegoriile. A uimit portretul oratorului Cuza, logica indestructibilă, argumentația de fier, convingera acestui mare luptător naționalist. Comentând felul de oratorie al altor renumiti frunțăși din țară cu rară vioiciune satirizează scăderile vieții publice. Ne-a mai prezentat portretele oratorice ale lui Delavrancea, Maiorescu, Lahovari, Misir, Sturdza, Tache Ionescu, Panu... Mare senzație a făcut felul clișeic de a vorbi generației frunțășe înainte de 1907 și după acest an nefericit... Prin o fericită potrivire lăsă să se întrezărească cea mai adevărată oratorie românească din vremea noastră intrupată în persoana d-lui Iorga.

— Continuare și fine dela lecțiile d-lui Bogdan-Duică. —

Unele mărturisiri interesante asupra talentului copiilor. Singura dar unica posibilitate de a constata talentul e orientarea după starea fizicului. Munca intelectuală obosește, iar oboseala se măsură după senzibilitatea pielii prin un compas. Griesbach a observat la diferite materii oboseala unor mușchi, zădărnindu-se localizarea exactă. Alt metod e al seriei de testuri, cu care constăți puțința de a adapta stăruința atenției, formarea unei judecăți a copilului. Mai e metodul analizelor generale, dar practice sunt alte două:

1. Din două, sau trei cuvinte închei o judecată d. e. fir, furcă, femee; cei repezi la judecată se vor achita cuminte. Sau desenurile schematiche i le dai copilului să le completeze.

2. Elevul e pus să găsească vorbele. Capacitatea de asociație, de găcire a talentelor ție ușor de distins.

Debilități, imbecilii, idioții se pot deosebi prin formele fizice, bunăoară debilități cresc foarte încet, au pieptul strâns și sunt hidrocefali (cu apă cu creeri). Imbecilii au mișcări fără scop și dorința de vagabondaj, care explică prin lipsa de perspectivă asupra situației în care ești pus.

Talentul atârână și dela dezvoltarea normală a simțurilor. Astfel avem tipuri descriptive — descrii ceace vezi; tipuri descriptive și sintetice — împreună ceace vezi într'o unitate; tipuri emoționale — dornici de povești cari emoționează; și tipuri erudite — cari spun tot ceace știu.

Suprema inteligență se constată prin analize exacte și sinteze exacte. Învățătorii trebuie să aibă în vedere: stadiul la care a ajuns dezvoltarea copilului care să ducă la individualizare, alegerea materiei și potrivirea întrebărilor. Ei sunt meditații particulare scrupuloși ai propriilor lor elevi.

Învățământul vechiu se scaldă într'o atmosferă morală. După didactica experimentală acea disciplină și-a pierdut terenul. Neumann zice că fundamentul aici e disciplina și întărirea voinței, trezirea la muncă, ce ridică moralul, conștiința copilului și aici morală, morală fără intenție. Ea e un rezultat firesc.

Nu e de ajuns să fixezi o axiomă, ci să îndrumezi copilul spre indicarea ei descoperindu-i felul cum ai ajuns la ea. Îl dedai să cugete, dezvoltă independența copilului, îi însușești un creier metodic.

Copilul cere ce e concret. În ajungerea concretismului e necesară intuiția până la amănunt. Intuiția se orientează după scopul ce-l conturezi. Neumann cere un învățământ al elementelor intuiției: al colorii, formei, mărimii aparente și reale a obiectului.

Despre aritmetică. În împrejurările de azi, cultura unui popor reclamă cultivarea aritmeticii pe scară cât mai întinsă. Noțiunile de aritmetică stau în raport cu puțința de abstracție. În primirea noțiunilor e metoda simultană, care prezintă fenomenele în unități divizate, și metoda succesivă, a numărării fenomenelor unul câte unul. Amândouă metodele trebuie exploatate. Intuirea în matematică se conduce de principiul simetricii fenomenelor: așezarea liniilor în ordine simetrică dp.

Pentru pedagogia experimentală desenul e un mijloc de educație a intuiției, voinței, deci moralei. Pentru prima oară desenul e schematic: desemnează ceea ce știe că compune un obiect; se vedește apoi un început de concepție în formă, o notă de realitate; copilul e capabil de conturare în al treilea grad, iar ca punct culminant e distingerea perspectivei. Reținerea necorectă a icoanelor din centru optic se datorește talentului vizual, sau lipsei de tehnică a mâinei. Nu se poate contura fiindcă lipsește: puțința unui văz analitic, centru optic bogat, sau fiind la mijloc incongruența ce răsare din compararea icoanelor optice cu desenul, ori neproiectarea perspectivei. Leacul cel mai bun e ca înaintea altului desenul obiectului să fie supus unei intuiții de aproape și unei analize amănunțite.

Concluzii: felul de predare al învățământului trece prin mari crize, schimbări, — la nemți prin noua școală activă: Arbeitsschule față de vechea Lebschule. Efectele școlii active sunt: creșterea generațiilor curajoase cari ies din ea cu cele mai practice pregătiri pentru viață, harnice și cu elemente de îmbogățire în mână. Mari ravagii a produs și produce Dortmund Arbeitsschule.

Școala aceasta nouă se sprijinește pe baze puternice. Materialul de înghițit e foarte puțin și alegerea lui se face având în vedere cultura modernă. Pune preț pe regiunea focală și legătura ei cu regiunile vecine, din istoric alegea ceace stimulează voința, din fizică ce e indispensabil monetelor, a pretului mijloacelor de traiu. Aritmetica devine o slugă a priceperii vieții practice. Geografia e foarte exploatată. Forma de predare interogativă.

D. Bogdan-Duică ne-a desfășurat programul de învățământ în cele patru clase secundare care e cât se poate de interesant și cu-

rios. E o școală ideală, dar care există și trăiește pe zi ce merge cu mai puține eforturi și mai multe rezultate așa încât uneori sunt miraculoase. E o școală ce se poate face cu mare ușurință. La caz de lipsă pot da toate amănunțele cu privire la împărțirea materiei în școlile secundare din Dortmund cu toate că învățătoria noastră din regatul ungar cu greu îl va putea aplica în parte; aici n'o pot face căci m'aș prea extinde. **Un ardelen.**

Alegerea de deputat dietal în Marghita

— Corespondență ocazională. —

Marghita, 7 August n. 1912.

Cercul electoral al Marghitei (Bihor), devenit vacant în urma morții guvernamentalului *Márkus*, va avea să aleagă nou deputat la 19 l. c. Înainte de *Márkus*, ales în 1910, acest cerc a fost reprezentat în parlament timp de 15 ani de kossuthistul *Szatzmári*, redactorul ziarului „Budapest”. *Szatzmári* isbutise să se facă foarte popular, așa că guvernul și partidul muncii au trebuit să depună eforturi uriașe, ca să-l poată scoate învingător pe *Márkus*. Între altele în comuna Suplac jandarmii au ajuns chiar să împuste în mulțime, ca mai pe urmă doi răniți să moară în spitalul din Orade.

Invingerea aceasta a guvernului e a se mulțumi numai Românilor, cari din peste patru mii de voturi au aproape jumătate. Diferința e numai 1—2 sute. Că Românii au ținut în rîndul trecut cu guvernul n'a fost rău: trebuia scos kossuthistul din cuibul cald, ce și-l făcuse.

Care este însă situația astăzi? Dar mai întâi o reprivire. Alegătorii români au fost totdeauna într'o completă desorganizare și desorientare. Nu mă cuget atât la țărani, a căror conștiință n'a avut cine s'o deștepte, ci la conducătorii firești ai satelor noastre, cari la o asemenea alegere nu-s conduși de nici un principiu superior, ci unica tactică, ce o au, este: să-și menajeze fiecare, după puțință, interesele mărunte și vremelnice. Nici o înțelegere prealabilă, nici o tendință de-a se impune elementul românesc ca factor decizător în luptă. Îți vine a crede, că fiecare cărturar român se privește pe sine ca membru al partidului guvernamental, ori opozițional, și nu se deosebește de membrii naturali ai acelor partide, decât în urma întâmplătoare împrejurări, că are „buze valahe”.

Dar să nu uităm, că suntem în Bihor! Cine să organizeze, cine să disciplineze elementele, cine să conducă pe conducători!? Suntem în drept a aștepta o manifestare politică conștientă și demnă, când lipsesc aproape cu desăvârșire elementele unei creșteri și culturi românești?

Va mai curge multă apă pe Bărcău și pe Bistra și vor aștepta mult pădurile dela Popoști și Voivozi, până când Românii cu frunză de stejar în pălărie vor trimite deputat român naționalist în „casa” țării.

Ei bine, suntem în clar cu acest lucru. Și cu toate acestea ne doare inima și ne revoltăm în același timp în fața celor ce se petrec acum, cu ocazia prezentei alegeri. Căci, dacă până acuma n'am avut nimic românesc în Marghita, azi avem o bancă, un despărțământ al Asociației și o mână de intelectuali. Acum avem două făclii, cu ajutorul cărora trebuie să se infiltreze barem un dram de cultură și limbă românească, de dragoste de neam și limbă și de demnitate națională în inimile și sufletele Românilor uitați de sine și uitați de Dumnezeu. Datori suntem cu toții ca din aceste modeste făclii, să facem cu timpul un far de mântuire sulească și trupească.

Între asemenea împrejurări deci, când cu drept cuvânt așteptăm și aici un început de viață românească pe teren politic — e un răcat, ce nu se iartă, faptul că protopopul român *Vasile L. Tămaș* din Popoști, fără a fi conferat cu cineva, nu numai că e prezent la adunarea de candidare a partidului guvernamental, ci primește chiar a face parte din comisia destinată a invita pe secretarul de stat dela finanțe *Madarassy* să primească a fi candidat. Și azi în 7 August, d. protopop *Tămaș* e în Budapesta, în această grea misiune de salvare a Românilor din cercul Marghita, în societatea câtorva Unguri, a câtorva Evrei și a trei juzi comunali români.

Ținuta juzilor e cel puțin explicabilă, dacă nu o putem scuza. Dar fapta dlui *Tămaș*, care mai e și înrudit cu episcopul *Dr. D. Radu*, nu numai, că nu se poate scuza sub nici un raport, dar nici explica nu ne-o putem. Căci sunt interesele persoane (căci ia interese superioare nici eugeta nu ne putem), de hatărul cărora protopopul român *Tămaș* se expune și se face de batjocura dușmanilor noștri? Căci sunt considerațiile, pentru cari trebuie să ne roșească obrazul de rușine — dând astfel a se înțelege, că Românii din cercul Marghita aparțin partidului guvernamental?

Voiește doară dl protopop român să-și arate recunoștința față de guvern pentru recenta episcopie maghiară? Ori vrea să obțină prin această favorul guvernului de-a avea în comună școală de stat? Acest favor, credem, se poate câștiga fără nici o jertfă personală. Ori poate voiește dl protopop cu tot prețul să fie demn urmaș al antecesorului său din Ghetea, care în mîncărimea-i de-a vorbi la serbarea înființării partidului muncii, a toastat două ore întregi de-l rîdea toată lumea!? Inzadar ne-am bate capul, nu ne putem explica ținuta dlui *Tămaș*. Să fie o rătăcire, o inconștientă? Ar fi și mai dureros.

Ori cum ar fi însă, împotriva ținutei dănsului protestăm cu toată energia, fiind cât se poate de incorectă și nedemnă de un protopop român!

Imprejurarea, că la alegerea trecută, Românii au ținut cu guvernul, nu justifică deloc procedura de acum a protopopului. Dacă atunci era interesul nostru, să-l alungăm pe kossuthistul — azi ni-se putea da ocazia, să-i întorcem spatele guvernului, dovedindu-i, că fără noi nu poate ieși biruitor în cercul Marghita. Noi n'avem nici un interes și nici o pierdere față cu alegere în sine — până nu vom putea pune candidatură naționalistă. Trebuie folosit însă orice prilej de a ne întări și chiar de a ne impune, cu deosebire guvernului.

Cu procedura dlui *Tămaș* însă nu ne impunem, ci ne blamăm. Dănsul și intelectualii români nu pot lua parte activă la alegere, ci dimpotrivă au datoria să lumineze poporul, care e dus la urnă cu bani, băutura și jandarmii.

Nu în partidul guvernamental și nu în delegații de candidare e locul dlui protopop, ci în fruntea partidului național român din acest cerc. În loc să călătorească la Budapesta, i se șede să convoace pe intelectualii români din cerc la o consfătuire, unde să se dezbată ce ținută să se observe în actuala situație? Era sosit momentul să se facă un început de disciplinare a elementelor, ca pe urmă să se înceapă organizarea partidului. Aceasta trebuia să o facă!

Întrebăm: cu al cui aviz a participat oficios la adunarea de candidare din 4 August și în delegația de azi din Budapesta? Pe cine reprezintă dănsul? Căci pe Români nu-i poate reprezenta. A făcut ce-a făcut pe propria-i răspundere? Este atunci membru al partidului muncii, ori al partidului nostru?

Se impune cu atât mai mult o clarificare, cu cât azi nu mai poate face nime ce-l taie capul, decât numai în numele și pe răspunderea proprie. Azi nu mai e de ajuns să vorbim numai de divul Traian, ci trebuie să dăm dovezi, că ne știm prețul pe noi înșine și neamul, din care facem parte, ca să avem dreptul a pretinde și stima altora. A sosit timpul faptelor, vorbele fără conținut nu mai au azi trecere.

Rolul dlui protopop va fi și mai dureros, dacă — precum se aude — opoziția nu va avea candidat. Atunci ce servicii va fi făcut dl *Tămaș* guvernului? Și cum va putea aștepta contraservicii?

Auzim, că un învățător român a vorbit la banchetul de Duminecă românește. Peste tot ce vor fi căutat Românii la acest banchet?

Între toți s'a purtat mai brav, preotul, care — după cum am auzit — a refuzat să primească bietul de banchet, oferit de altfel în public din partea unui notar, semn: cât de mult ne respectă puternicii zilei.

Avertizăm pe toți Românii, să nu ia parte la alegerea din 19 August. Așteptăm cu deosebire dela prețime și dela toți intelectualii să păstreze o ținută demnă.

Iar pe dl protopop îl rugăm să ne facă să-i înțelegem ținuta, să-și revină și să-și cheltuiască de aci înainte energia și timpul în via Domnului și a neamului, căruia aparține!

Pentru aeroplanul Ardealului.

Vestea despre hotărîrea de a-i oferi aviatorului român Aurel Vlaicu darul național pentru construirea unui aeroplan, a stârnit o sinceră însufletire în cele mai largi cercuri românești. Din toate părțile sosesc felicitări la adresa inițiatorilor vestindu-se inițierea de colecte în stil mare, în toate centrele românești.

Din sursă vrednică de crezământ aflăm, că îndeosebi la Viena se va face o colecție mare, vrednică de bravii noștri frați din capitala imperiului habsburgic. Asemenea se va face la Brașov, Sibiu, Timișoara, Orăștie, Caransebeș, Oravița etc.

E lucru curios, că și dela oameni străini de neamul nostru ni s'a adresat întrebarea, dacă pot ori ba contribui și dânsii? Răspunsul nostru însă a fost și este absolut negativ.

Suntem apoi întrebați din multe părți, dacă se primesc ori ba dăruiri colective, dela mai mulți întovărășiți, societăți și altele. Aci răspundem cu *da*. Condiția este însă ca colecta să atingă suma minimală de 20 cor. Astfel poate contribui spre pildă „tinerimea română din comuna X.”, „societatea de lectură cutare”, „comuna bisericească ori politică cutare”, și altele. Incazuri de acestea în cartea de aur proiectată se va induce numele colectiv sub care s'a făcut donația. În chipul acesta se oferă ocaziunea ca fiecare Român, chiar și cel mai sărac să poată contribui cu obolul său pentru „aeroplanul Vlaicu III.”

Au mai contribuit următorii:

Transport	5010.—
146. Dr. Romul Veliciu, Arad	30.—
147. Hortenzia Veliciu, Arad	30.—
148. Zoia Veliciu, Arad	20.—
149. Steluța Veliciu, Arad	20.—
150. Nicolae Chicin, preot Nădlac	20.—
151. Dr. Ilie Precupaș, avocat Arad	20.—
152. Dancașiu Petru, oficiant la poșta B.-pest	20.—
Suma	5160.—

Scrisoare din Londra.

Raportul asupra catastrofei lui Titanic. — Situația din Turcia în parlament. — Viitoarea regină a Angliei. — Creșterea insanității. — Rivalitatea anglo-germană.

4 August.

În sfârșit raportul în chestia catastrofei lui „Titanic” s'a publicat. Ceeace înțelegeam încă de pe vremea când se urmau cercetările, vine acum să ne spună raportul în chip hotărît. Aflăm astfel, că vaporul mergea într-o înțepală prea mare; căpitanul Smith avea știință de ivirea ghețurilor, întrucât i se anunțase: o pază bună pentru observarea ghețurilor nu s'a ținut. Astea-s oricînd de căpetenie; firește, raportul face propuneri și asupra măsurilor ce sunt a se lua cât mai neînșeliat.

În ședința de alături a Camerei Comunelor d. Noel Buxton aduse vorba și despre situația din Turcia, ridicând unele chestii foarte serioase, și anume: cum va să rămână insulele ocupate de Italia? Nu e bine să forjeze toate împreună o federație, recunoscând numai suzeranitatea Porții? Și ce măsuri va lua ministrul de externe față de haosul, în care amenințată a se prăbuși Turcia?

Sir Edward răspunse următoarele:

„Ocuparea Insulelor din Egea, sau condiția și soarta lor, e o chestie de care se vor interesa mai multe puteri europene. Mai mult decât atât nu pot spune în

vremea de față, rînd războiul se urmează încă”. Mai departe: „Situația internă din Turcia știe oricine că e foarte delicată în momentul de față: dar cred sincer, că va găsi o favorabilă eșire”.

*

Am vorbit cu alt prilej despre numeroasele articole, care de care mai romantice, apărute în presa engleză cu privire la pretinsa logodnă dintre prințesa Elisabeta și prințul Bulgariei. Acum chestia capătă altă întorsătură. În revista „Home Notes”, sub titlul „Viitoarea regină a Angliei” un domn — căutând să ghicească în cotro se va îndrepta inima prințului de Wales, și făcînd fel de fel de presupuneri, adaugă între altele:

„Una din cele mai populare mirese pentru prințul nostru ar fi și prințesa Elisabeta a României pe care gura lumii a logodit-o de vro-o duzină de ori în vremea din urmă. Dar prințul nostru i-a luat-o acum înaintea prințului Boris al Bulgariei, a cărui logodnă cu această încântătoare fată — cea mai frumoasă prințesă nemăritată a Europei — s'ar fi anunțat de curînd”.

*

În scrisoarea trecută vorbeam de congresul eugenic în Londra, amintind într'un articol și de creșterea insanității. Citesc acum un raport asupra acestei chestii — raport publicat ieri, de unde scot cifrele de mai jos, înlesul de clovește:

Numărul nebunilor avari în grădă în Anglia și Wales la Ianuarie 1912 era de **135.661**, creșterea pe acest an fiind de **2504**. Din tot numărul **135.661**, 46 la sută erau de sex masculin și 53 la sută de cel femein.

*

Primul ministru al Canadei e dela un timp în Londra. Într'un banchet ce i s'a oferit aseară la clubul conservator, d. Bonar Law a spus următoarele, în legătură cu marina Angliei — reproducînd rîndurile, întrucît reprezintă punctul de vedere englezesc în genere:

„Am poartat cu Germania, nu un adevărat războiu, și dacă s'ar izbucni războiu nu va fi niciodată — dar am poartat un războiu de înarmări, și în viitor izbînda va fi acelu care va avea mai multe resurse, și care va întrebuița mai bine aceste resurse”.

D. Larungu.

Din păcatele preoților noștri.

De un preot român.

(Sfârșit.)

La pertractarea din 6 Iulie a. e. s'au desvîlit apoi toate nevrednicile, apucături și scornituri, toate mijloacele rusinoase de cari s'a servit acest preot a duce pe toți în rătăcire și a face ca fruntașii bisericii să fie școși inovati și pedepsiți ca criminali. Adecă acuzele Popii Braniste compuse de el cu advocații lui sași continuau nemai-pomenita minciună, că oamenii l-ar fi apostrofat cu vorbe rele și l-ar fi provocat să-și depue ornatel, pe vreme ce el făcea serviciu divin. Intrigile și viclenile răutăcioase erau pe cale să aducă chiar și pe nobilul judecător în rătăcire, ca om drept și nepărtinitor. Cu toate afirmările acuzaților și a apărătorilor că a fost schimbare de comitet iar nu serviciu divin, popa cu sașii lui țineau una, că a fost serviciu divin, că el era încă îmbrăcat în ornate și că n'a fost zis încă „Tatăl nostru”. Strămtorat tot mai tare să declare el însuși că fosta alegere ori serviciu divin când au strigat oamenii la el (neputînd fi amîndouă deodată) și apoi strîns cu ușa să spue, mai știe el că protopopul a raporat consistorului, că alegerea s'a făcut după serviciul divin, a rămas ca trăznit și galben ca ceara a recunoscut alevărul. Judecătorul apoi fără a mai fi lînsă de ascultarea martorilor instruați de popa (ascultînd numai de probă pe unul vornicul Fieșariu, care asemenea a trebuit să recunoască că n'a fost serviciu divin, ci schimbare de comitet prin denumire arbitrară de preot din uș. altarului) a achitat pe toți acuzații la care sentința s'a alăturat și procurorul retrăgîndu-și și el îndată acuza, cu care a fost dus în rătăcire prin scorniturile popii Braniste, care cu toate acestea nu s'a rușinat a mai înșinua și recurs cu advocații săi sași contra achitării fraților săi, dovedind prin aceasta că a mintit conștient și pe Excelența Sa, afirmînd că el s'ar retrage acuzele, dar nu-l lasă procurorul.

Pe cînd această zi de 6 Iulie a fost o zi de

bucurie pentru achitați și un triumf al dreptății, a fost totodată o zi de mare durere și de un ne-mai-pomenit blam pentru biserica noastră și forurile ei, desvîlindu-se ca minciuni păcătoase motivele pe baza cărora s'au adus decizii și hotărîri în cea mai eclatantă pagubă a bisericii și a neamului întreg.

Cu toate că îndată s'au adus la cunoștință consistorului aceste nelegiuri și fapte nevrednice ale preotului Braniste, precum și ilegalitatea acestui comitet parohial, desvîlitate toate prin judecata civilă înaintea străinilor și spre rușinea noastră totuși până azi nu s'a făcut nimic. Numai popa Braniste își continuă fărădelegile sale cu ajutorul acestui păcătos comitet ilegal spre paguba românilor, după placul sașilor iără știerea poporului și contra voinței lui adus-a popa ca acest comitet nelegiuit și hotărîrea că cimiterul românilor, până acum comun al uniților și neuniților, să fie despărțit în unit și neunit și astfel să despărță și pe sfințele morminte în unite și neunite, un sacrilegiu care a revoltat pe toți românii, fiind mormintele în morminte comune îngropăți.

Oamenii au ținut adunare poporală și uniți și neuniți au luat unanim hotărîrea că cimiterul să rămână nedespărțit ca până acum. Au trimis apoi delegat la Excelența Sa dl Mitropolit să îndrume pe preot să abstea dela pornirea lui neomenoasă. Excelența Sa a trimis prin acel delegat ordin în scris, cu iscălitura Excelenței Sale, preotului Braniste ca să-și retragă darea în judecată a fraților neuniți cari nu sunt învoiți cu despărțirea cimiterului și să se prezinte la consistor. Delegatul îndată după sosirea sa acasă a trimis ordinul Excelenței Sale preotului Braniste în mod foarte corect trimitînd pe cel mai de frunte și mai cinstit parohian însoțit de 2 martori, cari — fiind și instruați — s'a purtat în cel mai cinstit mod. Fiind abia după 8 ore seara s'au prezentat la preot și la ciocnirea lor în ușa deschisă au fost poțitiți de preoteasă să intre, ceeace ei făcînd au aflat toată familia sculată, numai preotul s'a aruncat iute în pat, dar era pomenit. Oamenii în cel mai cinstit mod i-au arătat ordinul închis în plic și cu toate că i-au spus expresiv că-i dela Excelența Sa, preotul a refuzat primirea pe motiv că *orele de oficiu* au trecut dela 6, zicînd că țin dela 6 până la 6 în zi.

Oamenii s'au prezentat și în dimineața următoare la 6 ore, dar popa Braniste iar a refuzat primirea ordinului Excelenței Sale, acum sub alt motiv, că este poșta, el nu cunoaște pe nime și a provocat pe oameni să iasă afară tractîndu-i brutal și nu s'a jenant ai numi (ca trimiși cu înaltul ordin al capului suprem bisericesc, sbierînd în cel mai ordinar mod) niște tâlhari. Oamenii păstrîndu-și răbdarea s'au reîntors și au predat ordinul delegatului, care apoi a luat protocol cu oamenii și a raportat Excelenței Sale reînainte ordinul refuzat de preot. Acesta auzind de aceea și temîndu-se de urmări, a recurs iute la vicleanul mijloc, vrednic în toate de el, și alergînd la medic saș și-a scos certificat medical că el nu poate merge la Sibiu unde a fost citat și a lătit vestea că el s'ar fi spăriat de oameni cînd au venit seara cu ordinul.

Cum s'a spăriat de acel ordin și cum a fost de bolnav de nu s'a putut prezenta la consistor, servească sîntul adevăr, că acest preot în ziua refuzării ordinului, precum și în ziua următoare a urmat ocupațiunilor sale ca și în alte zile și că a 3-a zi după refuzare, Vineri în 12 a fost cu un om unit la judecată pentru cimiteriu și că în aceeași zi fiind sf. Petru, și-a continuat meseria sa gheșefitară sub scutul patrafirului, rugîndu-se tare din altar pentru scaparea de serviciul militar a mai multor feciori cari vin acum la ascultare. Acest lucru l-a făcut și în duminică următoare în 14 l. e. folosind spre astfel de scopuri gheșeftare sîntenia dată lui ca preot și făcîndu-ne de ris și de rușine și înaintea străinilor, că noi ne lăudăm cu dinasticism și credință cătră domnitor și patrie, pe cînd preoții noștri comit pe bani antimilitarism lucrînd pentru a nu fi feciorii noștri ascultați. Aceste le-a putut toate face Vineri și Duminică atunci a fost sănătos, numai Marți în 16 l. e. nu s'a putut prezenta la consistor. Și este lăsat în *voia lui*, chiar cînd își bate joc și de poruncile subscribe de Excelența Sa dl Mitropolit. Delegatul, oamenilor de până acum, care ca cel mai binevoitor

mai mare binefăcător al lor desinteresat, a avut tot ce i-a fost posibil spre a se face dreptate oamenilor, văzând că toate sunt zadarnice și a depus mandatul cu actul întreg în mâinile oamenilor.

Din acest act se poate serie un roman întreg în suferințele unui popor prin preotul lor, nepedepsit de nime, neîndrumat de nime, nici chiar când deveni el cel mai vădit rebel contra legilor și capii lui bisericești. Neîndrumat și nepedepsit rămâne chiar și când blastămă pe bieții oameni din sfântul altar numai ca să-i înpăimănțe și să și facă sieși servili cu blastămuri ca acela: „*să se rădămă curțile pustii și ei să rădămă goi cu nimica pe ei până în al 9-lea neam*”.

Arătarea făcută consistorului, că oamenii prin acest blastăm din sfântul altar privesc biserica de desființată, că nu mai merg în ea nici la preot în trebile religioase, că ei vreau a se folosi de alt preot până s'o rezolva afacerea, tot baltă au rămas.

De formă s'a fost trimis în cercetare chiar aprobătorul faptelor părintelui Braniste, dl protopop Muntean, care a fost *chiar complicele acuzatului* în treaba cu solindarul din „Românul” Nr. 43, când bietului om i se luă prin proces ilegal și contra ordinului consistorului suma până la 200 cor., din cari trase și protopopul câte 16 cor. pe zi ca martor și „expert” în cauză.

Venind dl protopop în această cercetare demonstrativ cu dna protopopeasă cu tot și îngăzduindu-se la acuzat, oamenii s'au indignat tare de purtarea aceasta a „comisarului nepărtinitor” dar le-au înecat toate în ei. Dară apoi văzând că dl comisar la ascultarea martorilor să pune băiș pe partea acuzatorului și încercă și terorizează martorii, oamenii l-au părăsit și au făcut contra lui arătare la consistor pentru abuzuri din oficiu.

De atunci au trecut 8 săptămâni și cererea oamenilor spre a li se trimită om imparțial, nu s'a mai împlinit. Numai preotul Braniste își continuă meseria de împrăștiare grave contra românilor în tovărășie cu sașii, chiar și pentru emigrări la America pentru care lucru nu se știe a face perchezitii și prin jandarmi, *conduși de el în casele românilor* numai spre ai scoate vinovați și ai pedepsi apoi prin pretore sas cu pedepse grele în bani și temniță.

Despre altele grozăvenii precum și despre trecutul moral al popii Braniste, de altădată.

Pentru frații rămași pe drumuri peritori de foame.

Glasul de desnădejde al fraților noștri inundați, a găsit răsunetul ce se cuvine în masa veinicic gata la jertfă a publicului nostru român.

Toate sufletele nobile, toate inimile simțitoare se grăbesc a-și trimite obolul lor mântuitor, pentru că niciodată cauză mai demnă de jertfă nu a solicitat dărnicia cuiva.

Este în joc existența a mij de frați de ai noștri, care pier de foame și de lipsă de adăpost.

Semnalând pilda generoșilor donatori de până acum, rugăm toată suflarea românească de pretutindeni să-i imiteze, pentru că este nevoie de ajutorul tuturor spre a se acoperi marele gol, lăsat de cumplitul dezastru.

Fără de o asemenea pildă de solidaritate zadarnic: va rămânea speranța noastră de a contribui la ușurarea soartei lor.

Pacem deci încă odată apel la toți românii și

la toți oamenii de inimă; rugăm săracii și bogații să ne trimită obolul, scăpând din ghiarele morții atâtea zeci de mii de suflete capabile de a munci și de a desvolta energia națională.

Sumele se primesc la adm. „Românul” Zrinyi utca Nr. 1. Arad — Ungaria.

La administrația ziarului nostru au mai intrat următoarele contribuții:

Transport	8926.31
Dela Ioan Tath, Budapesta	3.—
Oficiul parohial gr.-ort. rom. Pecica-rom. pt. nenorocirii din Bănat	35.—
Colecta Vasiliu Pogăciaș, capelan, Sat-Șugatag, dela credincioși pt. nenorocirii din Bănat	60.—
Colecta dlui Alex. Mureșan, paroh, Marginea, pt. nenorocirii din Banat, din comuna Marginea s'a colectat din comuna Spurcani s'a colectat	24.—
Dela Giorgiu Ciupe, preot, Baba	12.—
Dela primăria comunei Oltfelsősebes	4.—
Dela Emanuil C. Ispirescu, Gh. Cotenescu și Casieria Parohiei bisericești Contesti Stoinesti (jud. Muscel)	40.—
Colecta dlui Al. Conta, București dela:	5.66
Al. Conta	5.—
Gh. Man Danciu	5.—
Nic. N. Muscan	5.—
Ioan Thomas	3.—
Ar. Moldoveanu	2.—
Gh. G. Gabor	2.—
Ioan Moldor	2.—
Ioan Viorel	2.—
Vasile Soita	2.—
Ioan Biran	2.—
I. Rădăcină	2.—
Gh. Pătruț	2.—
N. Mitiță	2.—
Nic. Pălășan	2.—
V. Ogneru	1.50
Ios. Vodă	1.50
Ioan G. Gabor	1.50
Ilisie Popp	1.50
Rozalia Popa	1.—
Maria Ath. Popa	1.—
Nestor Popa	1.—
Moise Crăciun, comerc.	1.—
D-ra Olimpia Crăciun	—50
Gherghită Crăciun	—50
Gh. Zacharescu	1.—
Ant. Spravil	1.—
Al. Brancovici	1.—
Cornel dela Sibiu	1.—
Fr. Stefan Sirmai	1.—
Iohan Göldner	1.—
Mih. Monea	1.—
Pavel Monea	1.—
G. Spuderea	1.—
I. Ianovici	1.—
P. Furtună	1.—
D. N. Capotescu	1.—
Ioachim Cristea	1.—
Ioan Drângă	1.—
M. Melger	1.—
X....	1.—
Th. Ionescu	1.—
C. Constantinescu	1.—
I. Bădilă	1.—
Th. Moldor	1.—
N. Aldea	1.—
D. Drăgoiu	1.—
Pavel	1.—
I. Velicea	1.—
Pavel Damian	1.—
Ioan Gligore	1.—
Ion Chima	1.—
G. I. Ungureanu	1.—
I. Martin	1.—
Ion Sassebes	1.—

Nic. Ciorgodi	1.—
Ion Tulbure	1.—
Dumitru Popa	1.—
Pamfil Munteanu	—40
Ion Creangă	—50
C. Stoica	—50
I. Ruscioareanu	—50
G. Moraru	—50
G. Mirescu	—50
Toma Moldor	—50
Constantin Dobrescu	—50
total după detragerea speselor postale	81.—
M. Dima, Töresvár	6.—
Colecta d-soarei Minerva Selagian, Li pon	57.—
Colecta dlui Ștefan Stinghe, București dela Ștefan Stinghe	5.—
Meldt	1.—
Gh. Brăiloiu	2.50
Fr. Meldt	1.50
G. Dioctany	1.50
D. Constantinescu	1.—
Nedelcu	1.—
I. Barra	1.50
Victor Cătafani	1.—
P. St. Mihailescu	1.—
A. Meldt	1.—
Constantin Fotescu	2.—
G. I. Dinescu	3.—
G. Voinea	2.—
Anonim	2.—
Gh. Mihailescu	2.—
Cost. Pavelescu	1.—
N. Atoenescu	1.—
Ioan M. Garnetiin, contabil	2.—
Dionise Tețu	2.—
Ștefan Sintescu	1.—
Ath. Buricescu	1.—
U. Ternar	1.—
M. P. Muntean, Sulina	20.—
Total	9311.97

Criza din Turcia.

— Dela corespondentul nostru. —

Constantinopol, 6 August.

Camera turcă a fost disolvată de către noul guvern prezidat de Muktar-pașa. Partidul tinerilor turci, cari aveau majoritatea în camera disolvată, nu vrea să recunoască disolvarea ca legală și, sprijinindu-se pe o mică parte a armatei, care i-a mai rămas credincioasă, amenință cu războiul civil.

Era evident că orice înțelegere între vechea cameră și noul guvern adversar al tinerilor turci era imposibilă. Comitetul „Uniune și progres” avea însă mare teamă de disolvare, căci știa că nouile alegeri nu vor mai da o majoritate tânără-turcă și prin urmare comitetul va cădea în mod definitiv dela putere. Intr'adevăr tinerii turci au făcut tot posibilul ca să evite disolvarea. s'au cramponat de ultimele rămășițe ale puterii și au mers până acolo că a votat — încredere, zilele trecute, guvernului pe care-l ura.

Prăpastia ce despărțea pe guvern de comitet trebuia însă să iasă în curând la iveală. Guvernul, împins dela spate de Liga militară, dușmana de moarte a comitetului, a căutat motive de disolvare și a silit majoritatea unionistă să intre în conflict cu el. Conform constituției turcești guvernul Muktar-pașa a cerut și a obținut dela senat consimțământul pentru disolvarea camerei, motivând această disolvare cu argumentul că această cameră n'a fost aleasă decât spre a se pronunța asupra articolului 35 din constituție, privitor la care nu s'au putut înțelege guvernul Said-pașa și camera anterioară.

Rétay și Benedek

intreprindere industrială de artă bisericească, sculptare de amvoane, altare și statui, — aurire și decorație de biserici.

Budapest, IV., Váci-utca 95. (saját ház).

In atelierul nostru se execută: altare amvoane presbiterii, bănci, rame pentru icoane și tot ce este necesar la împodobirea bisericilor. — Odăjdii, prapore, potire, candelabre, sfeșnice, etc. etc. — Altare vechi se auresc și se rînnovează. — Liferează statui sfinte, icoane, cruci lucrute artistic, pe lângă prețurile cele mai ieftine.

Acest mandat al actualei camere fiind îndeplinit senatul crede de cuviință să considere camera de disolvată și să autorizeze pe guvern să procedeze la noui alegeri.

Deciziunea aceasta a senatului a fost obiectul unor vii discuțiuni în ședința dela 5 August (eri). Oratorii comitetului și îndeosebi energicul Djavid-bey, care e acum sufletul partidului tinerilor turci, au combătut cu înverșunare guvernul. Au avut loc scene tumultuoase: tinerii turci erau să se încaere cu deputații albanezi cari apărau guvernul. După discursul lui Djavid-bey camera a votat *neîncredere* guvernului.

Au urmat noi scene violente între deputații unioniști și amicii guvernului. Apoi camera își amână ședințele *sine die* și deputații se risipesc. Guvernul a comunicat președintelui camerei, că vrea să citească deputaților decretul de disolvare a camerei și l-a rugat să convoace din nou camera pentru acest scop. Președintele camerei a refuzat, așa că guvernul a citit decretul Senatului numai în fața a câterva deputați guvernamentali și a cabinetului.

Criza din Turcia a devenit acută. Tinerii turci își apără pozițiile cu tenacitate și par a fi deciziși chiar la o rezistență armată. Ei spun, că disolvarea e ilegală, că a venit după ce Camera se ajurnase singură, și amenință a convoaca tot această cameră într'un alt oraș din Turcia. Comitetul „Uniune și Progres” își joacă *ultima carte*.

Pe de altă parte nici guvernul, care simte că are de partea sa opinia publică și partea cea mai mare a armatei în frunte cu *Liga militară*, nu vrea să cedeze. *Starea de asediu* a fost proclamată la Constantinopol și guvernul pare a fi decis să aresteze pe șefii tinerilor turci Djavid-bey, Talaat-bey, Rahmi-bey și alții. Conflictul dintre cele două tabere este foarte *violent* și este foarte posibil să asistăm și la vărsări de sânge.

Telegramele despre evenimentele mai recente sunt următoarele:

Acțiunea revoluționară a comitetului „Uniune și Progres”.

Constantinopol. — Comitetul „Uniune și Progres” și-a stabilit programul de acțiune, a cărui executare însă trebuie să aibe cele mai grave consecințe. Junii turci au luat hotărârea fermă, ca membrii camerei disolvate dușmani guvernului să se întrunească într'un nou parlament în Salonic și ca să-și formeze un guvern propriu, pentucă ei consideră cabinetul lui Gazi Muktar de căzut, votându-i camera *neîncredere*. Contracabinetul s'ar constitui în modul următor: Mare vizir: Assim Bey, fost ministru de interne în cabinetul Said Pașa; ministru de interne: Talaat Bey; ministru de externe: Ismail Hakki Babanzade, care fiind Hussein Djavid în călătorie, conduce de prezent ziarul „Tanin”; ministru de finanțe Djavid Bey; ministru al poștelor și telegramelor: Haladjan; ministru al lucrărilor publice: Rahmi; seic-ul-islam: Mossim. Poarta auzind despre acest plan al junilor turci au luat toate măsurile, ca toți membrii contracabinetului, imediat după constituire să fie deținuți.

Salonic. — Asupra Salonicului s'a proclamat starea de asediu.

Măsuri împotriva ziarului „Tanin”.

Constantinopol. — Comitetul juneture intenționează să lanseze manifest și din cauza aceasta atelierile tipografice al ziarului „Tanin” și a altor ziare sunt suprveghiate de politic. Ministrul de război a intentat proces împotriva ziarului „Tanin”.

Intrarea armatei naționale albaneze în Üsküb.

Roma. — Comitetul albanez de aici a primit următoarea telegramă din Triest: Armata națională albaneză după lupte strălucite a intrat în Üsküb, unde se va ține un congres

mare în care se va proclama independența Albaniei. Telegrama e semnată de „Organizația națională albaneză.”

Impresia disolvării camerei în Albania.

Constantinopol. — Poarta publică o telegramă trimisă de Ibrahim Pașa, șeful comisiei speciale albaneze, după care albanezii ar fi foarte satisfăcuți cu disolvarea camerei și au asigurat comisia, că se vor întoarce cu toții în liniște pe la vetrele lor.

Conflictul cu Muntenegru.

Constantinopol. — În cercurile din jurul Porții se afirmă că, pașii făcuți de reprezentantul turc în Cetinje n'au caracterul unui ultimatum. Reprezentantul a cerut energie numai pedepsirea aspră a celor vinovați.

Constantinopol. — Din sursă oficială se anunță că aplanarea conflictului e iminentă. Regele Muntenegrului a dat ordin strict trupelor sale de a nu trece în nici un caz granița și de arme să se folosească numai în cazul când soldații turci ar trece pe teritoriul muntenegrin. În urma acestui comunicat poarta s'a declarat satisfăcută și a dat ordin de reînapoierea trupelor, cari au plecat spre graniță.

Agitația din Bulgaria contra Turciei.

Masacrul din Coceana a provocat o vie agitație la Sofia care e în continuă creștere. Amănuntele acestui măcel sunt mai grozave ca acele ale măcelului din Istib.

Șefii macedoneni și reprezentanții ziarelor au hotărât să convoace pentru Duminecă mari meetinguri de protestare în toate orașele și târgurile. Cu tot marele număr de victime făcute până acum, atentatele din Macedonia se țin lanț. Mai mulți călători sosiți din Macedonia anunță că la Zelerikkosso a fost aruncat în aer un tren de marfă. Se asigură că guvernul bulgar, în urma exceselor comise în contra bulgarilor, la Coceana, a însărcinat pe ministrul bulgar la Constantinopol să ceară încetarea imediată a exceselor, o cercetare aspră și pedepsirea vinovaților.

INFORMAȚIUNI

Arad, 7 August a 1912

La congresul studenților, care va avea loc la Craiova între 26—30 August v. vor putea lua parte și persoane care fiind eșite din Universitate se interesează și mai păstrează legături cu studențimea.

Condițiile de participare sunt aceleaș ca și pentru studenți, anume să trimeată adresa exactă împreună cu taxa de 2 lei (pentru carte de legitimație, coupon de reducere pe C. F. R. și programul Congresului) dlui Emil Diaconescu com. Mănăstireni, jud. Botoșani (prin gara Dângeni). Inscrierile se primesc până la 15 August.

Cererile de înscriere pentru congres, fără a fi însoțite de taxa de 2 lei nu vor fi satisfăcute. Orice relații privitoare la congres publicându-se prin ziare, nu se va răspunde individual celor cari cer asemenea relații.

Legitimațiile și programul congresului vor fi expediate tuturor celor înscriși înainte de 15 August, dată până la care se primesc înscrierile.

Regele Carol despre războiul tripolitan. În ultimul număr din revista germană „Nord und Süd”, a apărut un articol al dlui Kutschbach intitulat: „La perechea regală română la Sinaia”. Kutschbach, expune părerile ce le-a exprimat Suveranul României asupra războiului italo-turc. M. S. regele Carol s'a interesat de aproape de războiul din Tripolis, asupra căruia Kutschbach i-a făcut o amănunțită descriere.

M. S. a spus că Italianii, înainte de începerea războiului care a fost hotărât numai din cauza curentului poporului, ar fi trebuit — sub pretext de manevre — să adune la Neapole 50 până la 60 mii de oameni cu materialul de război necesar și să pregătească un număr suficient de vapoare. Cu aceste forțe Italianii ar fi trebuit apoi să apară, în momentul oportun pe coastele Tripolitaniei și surprinzând Turcia nepregătită s'o silească a încheia pacea imediat. *Pentru că războiul a luat însă altă întorsătură — a spus regele — mă tem că va dura încă multă vreme, căci și Francezilor le-a trebuit decenii până când au reușit să cucerească Algeria.*

Discuția a continuat apoi asupra Serbiei. Suveranul a spus cu acest prilej: Intre miniștrii și diplomații sârbi, n'am cunoscut decât oameni destoinici.

Pe Pașici, regele Carol nu-l cunoaște personal.

Decorarea profesorilor Principelui Carol. „Monitorul Oficial” român publică decretul prin care profesorii A. S. R. principelui Carol au fost decorați cu ordinul „Steaua României” în gradul de ofițeri

Iată numele celor decorați: Dr. Gheorghe Murgoci profesor la școala de poduri și șosele, geolog al statului. Gheorghe Adamescu profesor. Marin Dimitrescu profesor, director al liceului „Lazăr”. Bogdan Ionescu profesor. Constantin Litzica profesor.

Moștenitorul tronului Germaniei se află actualmente la Arys, unde face dese preumblări. Firește că toată lumea mare și mică din Arys dorește să-l vadă mai bine cât mai bine.

Zăbind el un grup de copilași cari se îngrămădeau să-l vadă, se îndreptă către unul din micuți și-l întreabă:

— Ce dorești, puicule?

— Să-l văd pe moștenitorul tronului.

— Ei bine, privește-mă.

Copilul lăsă ochii în jos și renunță să vadă pe moștenitorul tronului, că prea-i era aproape.

Întrebat pe un funcționar superior dela graniță, moștenitorul îl întreabă:

— De unde sunteți?

— Din Biella, la granița rusească.

— Se face multă contrabandă acolo?

— Da, Alteță.

— Și d-ta închizi câteodată un ochiu?

— Ba bine că nu, răspunse funcționarul cu mult curaj.

Nenorocirea unei fete în Arad. Astăzi după amiază, pe la ore 2, trecea pe strada Mikes Kelemen, în dreptul bisericii sârbești o căruță încărcată cu varză. În vârful căruței, pe vârful de varză, ședea o fată de vre-o 16—17 ani și ținea hăturile în mână. În urma căruței venia tatăl fetei, un șvab dintr'un sat din apropiere, cu o femeie din Arad care-i cumpărase varza. La un moment dat caii spăriindu-se, au pornit-o în fugă nebună pe strada Mikes Kelemen la vale. În clipa următoare, fata care ținea cu putere de hățuri fu smâncită și căzu cu un țipet sfâșietor între cai și căruță. Incurcată în hățuri, nu era chip să scape din situația disperată, până ce s'au rupt hățurile, când tânăra fată ajunsese sub roțile trăsorei. Zdrobită în mod îngrozitor a fost transportată la spital, unde se luptă acum cu moartea.

Jubileul fabricii Krupp. Cea mai mare fabrică din Europa și poate chiar din lumea întreagă, fabrica Krupp, jubilează. Își serbează existența de o sută de ani, o serbare care și-ar avea însemnătatea sa deosebită chiar dacă n'ar fi decât simpla serbare a unei întreprinderi particulare. Dar jubileul de o sută de ani al fabricii Krupp nu e numai triumful fabricii Krupp, ci mai vărtos e un triumf al marelui industrie germane și înflorirea uriașelor stabilimente industriale din Essen fac gloria Germaniei, însemnând viața de o sută de ani a fabricii Krupp înfrângerea concurenței franceze și engleze din partea Germaniei. Iată motivul, pentru care la serbarea fabricii Krupp jubilează întreg poporul german!

Fabrica Krupp a întemeiat-o înainte cu o sută de ani un strămoș al dinastiei Krupp, Friedrich Krupp. Primele începuturi erau foarte modeste, atât de modeste încât la moartea lui Friedrich, văduva acestuia

rămăs în cea mai deplorabilă situație materială. Peste câteva decenii însă mersul fabricii a luat o înfrântură favorabilă. Rămânând Alfred Krupp, singurul stăpân al fabricii, în scurt timp a dat un avânt mai mare fabricii de oțel din Essen. La expoziția din Londra din 1861, Alfred Krupp a trimis un tun construit în cele mai bune condițiuni în acel timp. Tunul expus a atras asupra sa atențiunea lumii întregi. Comandă peste comanda au început să curgă la fabrică și câteva luni în urmă i s'a încredințat o comandă mai mare din partea statului. Cu asta apoi temelgia fabricii a fost pusă pe baze solide și sigure. Fiul lui Alfred a călcat pe urmele tatăluisău și în decurs de 20 de ani de fabrică o dezvoltare uriașă.

Acetazi în fabrica Krupp lucrează peste 70 mii de muncitori. Aproape toate statele europene își procură tunurile din fabrica Krupp. Cele mai multe tunuri ale artileriei germane, austro-ungare, rusești și italiene sunt sistem Krupp. Afară de tunuri fabrica lăfărează încă și alte fabricate de oțel: șine, cuirase de vapoare și altele. Din 1894 până azi au ieșit din fabrică peste 25 mii de tunuri. În fabrica Krupp din Essen se consumă anual 12 milioane tone de cărbuni. Mașinile de vapori au 96.000 de cai putere, iar motoarele 50.000. Fabrica are o rețea de linii ferate a sa proprie, în lungime de 14.000 de kilometri cu 55 locomotive, 500 de vagoane și 772 stațiuni. Anul trecut fabrica a avut un venit brut de 43 milioane de mărci, din care sumă 3 milioane s'au plătit statului ca impozite și 4 milioane pentru asigurările muncitorilor. În privința grijei ce o poartă pentru muncitori, fabrica Krupp ocupă locul prim. Aranjamentul igienic al fabricii e excelent sub toate punctele de vedere, își are spitatul său propriu și singură își prevede muncitorimea cu pâine și carne, etc.

Actualii proprietari ai fabricii sunt două fiice ale lui Alfred Krupp, cari au un venit curat anual de 17 milioane de mărci.

Din sălbătăciile ciangăilor. Din Satulung se anunță, în 22 Iulie v. și-au serbat tânărul George Al. Stroe cu dsoara M. Clinci cununia. Masa și dansul au urmat la birtul „Barta” din loc. Noaptea, pe la orele 12, când oaspeții își petreceau jucând jocurile noastre, se ivesc în sală 5 derbedei unguri beți, cari înainte făcuse beție în o cameră de alături sub pretext, ca să le cânte și lor lăutarii una de joc. Fără să aștepte mult, s'au încins și ei în joc îmboldind în dreapta și în stânga, fapt care a stârnit indignarea și revolta celor prezenți.

Spunându-li-se să părăsească sala au început să lovească în dreapta și în stânga și astfel ilicâii români și câțiva însurați mai tineri în marea învălmășeală cu chin cu vai i-au scos afară, unde s'a încins o bătaie teribilă provocată de ciangăii beți, cu numele Sandi István, Alir János, David Andrés, Erdély István și Alir Samu. Un țigan cismar cu numele Bodean Vazul, care a petrecut cu ciangăii, credincios străbunului curaj, când a văzut bătaia a tulit-o la fugă.

Ciangăii au scos cuțitele și unul dintre ei, Sandi István a străpuns pe Ioan Olteanu în piept, cauzându-i o gravă rană. Tot tăiați la braț și în alte părți se mai găsesc Vasile Iacob și Ioan Orzia. Ciangăii după această sălbătăcie au fugit și n'a putut fi prins decât Sandi János de jandarmi și păzitorii de noapte, care în urmă i-a descoperit și pe ceilalți tovarăși.

x Circul Charles în Arad. Pe străzile orașului nostru se văd Chinezi cu față veselă și ochi așezați în linie piezișă, Arabi puternici cu fața arsă de soare, Cowboy, Tripolitani, grupul fakirilor indieni etc. Ce s'a întâmplat? A sosit circul Charles! Ieri dimineață, după cum am anunțat, a sosit cu trenul său special care conștia din 57 vagoane și câtră amiazi șatra a fost gata când apoi au fost adăpostite sub ea animale exotice și anume: cămile, zebri, lame, numeroase animale domestice exotice, 7 exemplare admirabile de elefanți, între cari 2 elefanți mici, un grup de cai rassă nobilă etc., cari timp de 5 zile vor fi subiectul de desfătare al publicului arădan. Publicul din Arad manifestă un interes deosebit față de circul acesta. Bărbați, femei, adulți, copii, toți cercetează cu mult interes colosala întreprindere americană ea și care n'a mai văzut orașul nostru. Fiarele sunt închise, firește, în cuști de fier. Atragem atențiunea părinților precum și a celor din provincie asupra reprezentațiilor cari au loc după amiazi. Întreprinderea aceasta va petrece numai 5 zile în orașul nostru, deci folosiți prilejul.

x A încetat! căderea părului: eluia, care întrebuintează renumitul și miraculosul balsam „Venusul” pentru păr al lui dr. Șepețianu. Balsamul acesta ajută creșterea, împedecă căderea părului și încetează total mătreața, de vânzare la *Toth Adorján, drogheria la „Venus”. Lugoj-Lugos.* Tot aci se capătă și renumita cremă „Venus”.

x **Căștig însemnat** realizează tot românul, care în caz de lipsă își cumpără pian, pianin sau armoniu din **depozitul românesc** al profesorului de muzică **Timotei Popovici** din Sibiu (Nagyszeben), **Strada Cisnădiei 7**, (vis á vis de oțelul împăratul roman), asortat cu instrumente de prima calitate din cele mai bune fabrici. Se admite și plătire în rate.

Nu cumpărați dela străini!
Po 216

CRONICA SOCIALA

Din Murăș-Ludoș.

Ni-se scrie din acest simpatic orașel de pe câmpia Ardealului, că Duminecă a avut loc acolo o prea reușită petrecere. În pauză s'au rostit mai multe toaste. Protopopul localnic, părintele Nicolae Solomon a arătat că petrecerea de vară din Ludoș își are istoricul ei de importanță socială pentru acel ținut. D. avocat G. Pătăcan din Turda a arătat marile merite ale părintelui protopop, care a înălțat viața românească în Ludoș pe toate terenele. A vorbit apoi indiușător d. avocat localnic Ion Oltean, care a zugrăvit o pagină din străduințele Românilor de pe Câmpie. La urmă au mai vorbit d-nii Emil Cormoș-Alexandrescu și profesorul A. B. Gaja din Blaj. Insufletirea a fost la cel mai înalt diapazon până în zori. Oaspeții au luat gustări la domnul avocat Oltean și s'au depărtat cu neșterse amintiri. La petrecere costumul românesc putea să fie mai bine reprezentat.

Cu această ocazie au suprasolvit următorii: Vasiliu Suci preot Căpuș 4 cor., Spitzer Aron com. Mludoș, Dr. Nagy Sándor adv. loc. 5 cor., Ioan Bozac preot Sambotelec 5 cor., Harmath Béla pretor 3 cor., Dr. Ioan Pantea adv. Oșorheiu 3 cor., Ales. Maior s. notar Zan 3 cor., Keresztes Pal com. Mludoș 3 cor., Dr. Boieriu c. adv. Turda 1 cor., Dr. Ioan Oltean adv. Mludoș 10 cor., Dr. George Popescu adv. Turda 5 cor., Nicolau Russu prop. Poiana Oreșului 4 cor., Emil Petricaș com. Turda 4 cor., Dr. George Pătăcean adv. Turda 8 cor., Teodor Moga propr. Zan 5 cor., George Simu protop. Ibașfalău 3 cor., Constantin Russu preot Sărmaș 5 cor., George Grec preot Sângeorgiul de câmpie 4 cor., Dr. Liviu Dan cand. de adv. Mociu 8 cor., Ioan Boieriu preot M. Lechința 10 cor., Ioan Russu propr. Mludoș 10 cor., Emil Cormoș Alexandrescu, proprietar Grebeniș 5 cor., Iosif Câmpian mäsar Mludoș 4 cor., Marius Elekes 2 cor., Horovitz Tarab. not. publ. Mludoș 3 cor., Daravass Mór neg. de lemne Mludoș 5 cor., Iuliu Giurgiu 4 cor., Alesiu Vicin prof. p. Blaj 4 cor., Oct. German preot Hădărău 1 cor.

Suma tuturor intratelor au fost 587 cor. A eșitelor 191 cor. 80 fil. Venitul curat e de cor. 395.20 din care 300 cor. s'a depus la „Economul” filiala Mludoș în favorul fondului școalei gr. cat. din loc, iar restul de cor. 95.20 se va întrebuinta pentru procurarea de cărți și alte recuisite la copii de școală săraci.

Primească și pe această cale atât mariniștii suprasolvenți cât și toți participanții la această petrecere mulțămăta noastră. — Pentru că prin obolul dlor au contribuit la întărirea unei școale românești, pe care străinii nu o văd cu ochi buni. — Mludoș, la 7 Aug. 1912. Cu toată stima Vasiliu Morariu învățător.

Tinerimea română din Arpașul-inferior invită la producțiunea declamatorică-teatrală împreună cu joc ce va avea loc Duminecă în 11 August st. n. 1912 în sala hotelului comunal din Arpașul-inferior. Venitul curat este destinat pentru biblioteca poporală.

PAGINI RASLETE.

Impresii din Helveția.

De Dr. Valeriu Seml.

(Continuare).

În decursul acestor frământări răsboinice s'au împlinit firele acelei legende minunate despre neînfricatul Wilhelm Tell, din care geniul lui Schiller a creat epopeea clasică a luptelor pentru libertate. Din mijlocul acestora se ridică o legiune întreagă de eroi, a căror fapte sunt îndemnuri statornice pentru toți, ceice în vârtejul vieții materialiste se nizuiesc spre înfăptuirea unuia dintre idealurile celea mai înalte omenești. Numele acestora posteritatea recunoscătoare îl păstrează în taințele inimii sale, iar ochii peregrinului îl întâlnesc des în călătoriile sale. La Sempach, lângă capela ridicată pe locul luptei cetim pe o columnă veche de granit istoria unei vieți, spusă în câteva cuvinte neîmpodobite, vrednice de amintit:

Hier hat
Winkelried
den Seinen
eine Gasse
gemacht.
1386.

Lupta era aproape sfârșită. Ostașii cantoanelor începeau să cedeze numărului covârșitor al Austriacilor, când Arnold Winkelried rugând pe tovarăși „să se îngrijească de mușieră și copii săi”, se aruncă orbește în șirurile dușmanilor, „ca să deschidă un drum”. Peste cadavrul lui au înaintat aliații, împrăștiind armata Habsburgilor.

Pe temeiile acestor fapte se sprijinește templul democrației elvețiene de astăzi, pe care l-au ridicat cu multă grijă și destoinicie generațiile următoare. Columnele, cari îi susțin frontispiciul sunt libertatea individuală, egalitatea drepturilor și distribuirea justă a datorințelor față de țară.

Fiecare cetățean e îndatorat să exercieze prin votul său secret o influență asupra afacerilor publice din comună, canton și stat. El trimite reprezentanți în adunările legislative ale acestor trei. Aceștia aleg președintele republicii, al cantonului și al comunei și pe toți sietnicii și ajutătorii lor, cari reprezintă împreună puterea executivă și administrativă. Însă cetățenii își rezervă dreptul, ca prin o votare generală să spună cuvântul decisiv, când se aduc hotărâri de mare importanță pentru una dintre cele trei comunități. Acest „referendum ad populum” trebuie să se întâmple și când îl cer un număr anumit de cetățeni. Cantoanelor și comunelor li s'a asigurat dreptul de guvernare autonomă și în toate afacerile oficiale trebuie să întrebuinteze limba poporului. Puterea judiciară încă e depusă în mâna cetățenilor jurați și a judecătorilor aleși tot de reprezentanții poporului.

În schimb statul, cantonul și comuna cer cetățenilor dare pentru acoperirea cheltuielilor. Aceasta e distribuită în mod progresiv și după un raport foarte echitabil. Altă îndatorire este serviciul militar obligator pentru toți, afară de cei cu defecte vădite fizice sau sufletești. Serviciul stă din exercițiile indispenzabile pentru o armată, cari durează de comun numai două luni, deci privilegiul de a servi voluntar nu are rost. Adevărat, că se repetă în fiecare an, dar sunt potrivite astfel, ca să nu răpească timpul cel mai prețios pentru ocupațiile de toate zilele ale ostașilor. Suboficieri se recrutează dintre soldații mai capabili, fără altă considerație și e un semn bun pentru o țară, când vezi un sătean venind la armată în tunica sa de căpitan. Dintre suboficieri și oficieri numai cei încredințați cu instruirea trupelor sunt în permanentă, ceilalți îmbracă uniforma numai pe timpul exercițiilor.

Lucrul cel mai important ce-l pretinde statul dela toți locuitorii săi, este obligamentul general de a se instrua, de a-și câștiga în

limba maternă cel puțin elementele culturii universale. Trebuie însă să recunoaștem, că îi ajută în tot chipul posibil să satisfacă aceste datorințe. Școala aparține cantonului și în special comunei. Aceste două stabilesc limba de propunere, programa și ordinea instrucțiunii, ele acopăr și cheltuielile susținerii. Statul nu pretinde vre-o influență nici în comunele cu populație puțină sau lipită, unde trebuie să asigure cu ajutorul său bănesc existența școlii. Însă grija, ce o poartă, ca să aibă cetățeni bine instruiți apare din controlul, ce-l face cu ocazia recrutărilor. Absolvenții școlilor populare sunt supuși unui examen oral și în scris, ca să dea seamă despre cunoștințele, ce le mai au la cetit, compoziție, aritmetică, la istoria și geografia patriei. Cei cari din întâmplare nu ar avea cunoștințe suficiente primesc din nou instrucție în cazarmă. Numărul lor însă abia este unul la sută.

Cantoanele Elveției cheltuiesc pentru școlile și ridicarea culturii, comparativ, mai mult ca oricare stat european, urmând indemnurile principiului, că drepturile date cetățenilor fără cultura necesară sunt tot atât de iluzorice, pe cât și de primejdioase. Prin interesul viu, ce-l poartă pentru instrucțiunea poporului de rând, confederația a întrecut de mult pe Franța socialistă. Superioritatea culturii lor politice apare la orice alegere și votare generală. Nu zărești furnizori electorali în funtea unui conduct sgomotos cu muzică și steaguri, n'auzi strigăte de incurajare și urale de biruință, nici vociferări de protestare și nu aiziști la agape electorale, atât de importante în alte părți. Fiecare alegător primește tipărit programul candidatului, sau proiectul de lege, pentru care se face votarea, închide hârtia ce cuprinde părerea sa în un plic și îl prezintă comisiei de votare din comuna proprie. Dela urmă se departă cu aceeași tinută serioasă și liniștită, cu care a venit.

Cultura adevărată și simțul de libertate sunt chizășia egalității, sub scutul căreia patru naționalități trăiesc în armonie perfectă îngrijindu-și fiecare limba, literatura, datinile și credința proprie. Dragostea și alipirea față de patrie, care nu e mamă masteră pentru nici una dintre ele — e pāvaza cea mai bună contra nizuințelor pangermane dela Nord și în potriva irendentismului italian dela Sud, dacă ar încerca și fără nădeidi de izbândă să-și câștige proseliți.

Lumea civilizată datorește acestei țărișoare nu numai recunoștința pentru realizarea unui ideal al său, ci și o mulțime de invenții tehnice și o pleiadă de muncitori intelectuali ca Heinrich Pestalozzi, pictorul Aronld Böklin, sculptorul Vincentiu Vela, de numele cărora se leagă câte o epocă nouă în istoria progresului civilizației noastre.

Acestea sunt roadele legăturii făcute la 1 August 1291, a cărei înnoire festivă se face în fiecare an între uralele de bucurie și aprobare ale țării întregi.

Glasul clopotelor a amuțit; suflarea de pe urmă a buciunului s'a pierdut în desisul unor brazi străvechi, iar focurile s'au potolit poleind cu roș conturele orizontului. Natura e aproape să se adâncească în monotonia sa maiestoasă, când un cântec nou umple cu o armonie puternică și sărbătorească întreg cuprinsul firei:

Rufst du mein Vaterlan? —

Sieh' uns mit Herz und Hand

All' dir geweiht...

E immul confederației, prin care strănepoții de azi fac din nou făgăduință, că vor păstra chiar și cu prețul vieții lor moștenirea primită și vor împlini cu sfințenie dorința de pe urmă a protopărinților lor.

Călătorul măsurând faptele împlinite cu cumpăna nepărtinitoare a trecutului rămâne surprins de urmările lor binefăcătoare. Simte, că sufletul său se ridică de-asupra sferelor înguste ale traiului zilnic. Inima sa e pătrunsă de firul unui sentiment de admirație și robit de dorul unor vremuri mai bune, vede cu ochii minții sale omenimeapornind pe căi nouă, spre idealurile sublime, mai nobile și mai morale, ca celea de până acum.

1 August 1912.

Din public.

(Pentru cele publicate în rubrica aceasta, redacția nu primește răspunderea.)

Onorată Redacțiune!

În toamna anului trecut plănuise iubitul nostru aviator Aurel Vlaicu să sboare după Brașov la Orăștie, apoi la Lugoj.

Agendele de lipsă în jurul acestor sboruri m-a rugat să le isprăvesc eu. Era totul pregătit, dar sborurile nu s'au ținut. Acum aproape la un an, dupăce aceste sboruri s'au sistat, — dupăcum este cunoscut din cauza incidentului dela Brașov, în urma căruia aeroplanul avea lipsă de unele reparări, cari nu se puteau efectui, decât la București — s'au lansat, pornind din Hațeg, fel și fel de svonuri false despre mine, cu scopul de-a mă prezenta în fața publicului ca pe un jefuitor al lui Vlaicu, între altele că *i-aș fi făcut dlui Aurel Vlaicu o socoteală nu ca unui prietin, ci ca unui client avut, că i-aș fi computat pentru fiecare vorbire la telefon câte 6 cor., iar pentru drumul dela Lugoj 200 cor., ori chiar 400 cor.,* apoi că spesele în total au fost 2000 sau 3000 de cor., etc. etc. Eu fiind dus din Orăștie nu am aflat despre faimele acestea decât în 26 iulie seara, când am sosit în Orăștie, la hotel Central. Cât ce am aflat despre acuzele lansate contra mea, imediat m-am dus acasă și am adus actele referitoare precum și o copie a socotelei mele, le-am arătat îndată întregii societăți care era la hotelul Central și anume: dlui căpitan Florian, d. avocat dr. Enea Papiu, d. dr. Constantin Sotir, d. Simion Damian și d. dr. Nicolae Damian. Ziua următoare m-am dus apoi la Hațeg și am clarificat chestia cu d. Aurel Vlaicu în fața a doi martori, dupăcum reiese din declarația, care urmează după socoteala de mai jos.

Anume pentru justificarea mea și în scopul ca să dovedesc că eu cel mult spesele efective mi-le-am computat față de d. Aurel Vlaicu, iar pentru munca mea și a cancelariei mele de vre-o 2-3 săptămâni nu i-am socotit nici un filer, dau publicității socoteala întreagă dupăcum urmează:

1. Telegramă	0 cor.	74 fil.
2. Contul la Bornemisa librar	7	40 "
3. Telegramă	0	84 "
4. Lipirea placatelor și făină	3	05 "
5. " " " " " "	4	50 "
6. Baciș la un băiat	0	60 "
7. Telegrama	1	38 "
8. La dr. Constantin Moga și Octavian Goga telegrama	1	84 "
9. Porto	2	" "
10. Placate	3	20 "
11. Trăsură	2	" "
12. Contul dlui Papp András la Alba-Julia și Piskl	18	" "
13. Mărei	10	80 "
14. Pentru hangar la bărdășii	20	" "
15. Mărei	1	33 "
16. Contul dlui Ion Tomescu	30	" "
17. Expediția reclamelor și epist.	2	87 "
18. Fischer	13	80 "
19. Pentru tribune la bărdășii	20	" "
20. Telegrama la Sibiu	1	26 "
21. Lui Pipili pentru făină de lipit placate	0	60 "
22. Una telegramă la Lugoj	0	70 "
23. Calea mea la Lugoj (3 zile în Lugoj și jur)	52	20 "
24. Telegrama de abdicere	8	" "
25. Trăsură la gară	2	" "
26. Lui Pipili pentru lipit	0	40 "
27. Lui Pipili taxă de lipit și express	8	" "
28. Fugar la 3 telegrama	0	60 "
29. Telegramă la Lugoj	1	" "
30. Lui Fischer pentru fotografii	85	04 "
31. Contul la „Tipografia nouă” (Placate, bilete și alte tip.)	249	" "
32. Contul dlui Nicolae Tanase	14	19 "
33. Contul lui Drăgiciu pentru trăsură	9	" "
34. Contul candidatului	50	" "
35. Bărdășii au mai cerut pentru tribune	5	" "
36. Bărdășii au mai cerut pentru hangar	14	" "

37. Telefon (total)	6	e	—	f.
38. Contul d. dr. Paican (lucrări pregătitoare în Petroșeni și jur)	68	"	74	"
39. Contul dlui Simion Damian	14	"	08	"
40. Schuller fotografal pentru cartoane	1	"	—	"
41. Baicu pentru lemne	2	"	—	"
42. Flugsport 10 exemplare plus porto (6 mărei 50 Pf.)	7	"	15	"
43. Dlui Baicu pentru lemne	40	"	—	"
Total:				777 cor. — fil.

Pozițiile cursive cari fac la oaltă suma 671 cor. 40 fil. le pot dovedi parte prin conturile originale, cu cari dovedesc pozițiile nr. 2, 18, 30, 31, 33, 42 și 43 în suma de 411 cor. 39 fil., iar celelalte poziții le dovedesc prin persoanele la cari se referă.

Notez, că am făcut o cale la Sibiu exclusiv în afacerea sborului. Mă provoc în privința aceasta la d. Octavian Goga și d. dr. Sever Orbonaș, avocat în Orăștie, pentru care nu am computat nimic, precum nu am computat multe alte spese cari după atâta timp eine le mai poate specifica, doar numai hârtie de mașină am consumat de 30- 50 cor.

Admit discuția că se putea face toate lucrurile acestea și în stil mai mic, ba punctul acesta de vedere poate fi foarte logic, mai cu seamă acum ulterior dupăce sborurile nu s'au efectuit, ceace se înțelege nu se putea prevedea; dar câtă agitație s'a desvoltat în urma muncii mele și a celor cari mi-au dat mână de ajutor, nu numai în jurul Orăștiei, ci în întreg comitatul Hunedorii, mă provoc la intelectualii din Orăștie și jur, îndeosebi la d. János, șeful gărei din Orăștie, care era în perplesitate, că nu va avea vagoane destule pentru toți, cari s'au anunțat.

La tot cazul svonurile răspândite sunt o prea amară răsplată a muncii mele desvoltată în jurul chestiei, față de care nu am altă mângâiere decât speranța, că după cele de mai sus nici publicul mare românesc nu va da crezământ faimelor tendențioase — dupăcum nu au prins ele nici la Orăștie, unde sunt oamenii în clar eu situația.

Cu stimă:

Orăștie, la 5 august 1912.

Dr. Romulus Boca,

Subscrisul, prin aceasta recunosc, că pentru spese de pregătirea sborurilor mele din Orăștie și Lugoj din anul trecut am plătit conform socotelii primite dela dl Dr. Boca 777 cor. ceace prin aceasta dovedesc.

Zvonurile în jurul chestiei, că s'ar fi spusat mai mult și că nu aș fi mulțumit cu ajutorul dlui Dr. Boca, sunt niște scornituri mincinoase.

Subscriși, prin aceasta dovedind, că chestia de mai sus s'a aranjat în prezența noastră între domni Aurel Vlaicu și Dr. Romulus Boca — în cea mai bună înțelegere fiind noi de față dela începutul pertractării până la sfârșit, ceace prin aceasta dovedim prin subscrierea noastră. Pozițiile în mare parte au fost dovedite cu conturi originale

Hațeg, la 27 Iulie 1912.

Cornel Popovici.

Aurel Vlaicu.

Dr. Cornel Popescu.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Dr. Aug. Mircea, Erdöd. Am primit 7 cor. abonament până la 30 Sept. 1912. De aici ziarul merge regulat.

Ioan Mustețiu, Foba. Mai 12 cor. de plătit pe 1912. Alexiu Rus, Septes. Abonamentul Dr. e plătit acum până în 15 Sept. 1912.

Andrei Rus, M-Szengyel. Am primit 18 cor. abonament până la finea anului 1912.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

„VÁROSMÁJOR SANATORIU
:: ȘI HYDROTERAPIE ::

Budapest, Városmajor-u. 64.

Director:

Dr. ADALBERT COSMUTZA.

Un tânăr

o familie bună, absolvent de 3 sau 4 clase
m. sau reale află loc drept practicant la
la **Ioan Comșa și Fiu Săliște** (Szelistye).
Co 251-3.

A V I Z!

In magazinul de lemne din comuna Ma-
seperjes (Chelmac com. Timiș) al domnului
Ștefan C. Pop se află de vânzare **bârne**
(proși) de 2, 2½ și 3 metri lungime cu 75 fl.
fl. și 110 cor. — **Stâlpi** de 2, 2½ metri
1.60 cor. și 2 cor., pe ales cu 15% mai
p. Aceste produse sunt pregătite din cel
puternic goron (gârniță). Comuna Maros-
perjes (Chelmac) zace pe malul stâng al Mu-
rului dela Lipova în depărtare de 15 klm.
Informații se capătă la proprietar atât în
comuna numită cât și în cancelaria advocațională
la Arad. (Po 238)

Localitate pentru prăvălie și birt.

Subsemnatul am în centrul comunei mari
mărești B. COMLOȘ (Nagykomlos), o loca-
tate cu numeroase odăi în care și până acia
ceea mai mare prăvălie și birt din comună.
Proprietarul ei român a murit. Azi formează
proprietatea mea, pe care doresc să o vând ori
să închiriez unui bun comerciant român. Comuna
e la gară, linia Arad Chichinda mare.
Viohente Stanciu-Tuca,
econom. (Po 252-3)

In cancelaria subserisului

Un candidat de avocat

la imediat aplicare. Ceice reflectează să se
adreseze subserisului comunicând și condițiile.
Dr. Gavril Suciu,
adv. Hâtszeg. (Po 254-3)

Dr. LÖCS REZSŐ

și-a deschis

cancelarie advocațională

la Arad, strada Salac nr. 1, etaj. I.

Lo 250-3

Gustați

berea SLEPING-car

din fabrica „Bragadiru.”

Lo 116-280

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprie-
tarul de vii din Șiria (Világos) **Petru Benea,**
câți vă trimite numai vinuri bune, curate și pe
prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb K — 68
litru. Rizling — 70. Roșu — 94. Șiller
— 62. Carbenet alb K — 90 litru.

Vin din anul 1911 K—54 și 56 litru.
Vinul să expedieze cu rambursă dela 50
lei în sus sub îngrijirea mea proprie.
Vase dau împrumut pe timp de două luni.
Pentru Calitatea vinului garantez.

Lo 81-26

Petru Benea
propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

MASINI

pentru industria cimentului,

Fabrică pentru țevi
de ciment, presă pen-
tru table de ciment
și aranjează fabrici
complecte din ciment
**Hazai fémlemez és cze-
mentgyári gépgyár r.-t.**

**BUDAPESTA, VI.,
Reiter Ferencz-u. 66.
TELEFON: 93-13.**

(la 140-120)

**CIASORNICE, GIU-
VAERICALE, GRAMA-
FOANE și PLĂCI :**
cu plățire în rate, pe lângă
garanție de 10 ani.

Cele mai ieftine din întreaga țară la

TOTH JÓZSEF,
orologier și chilrometric
SZEGED, Dugonics-tér 11.

Mulțim de scrisori de recunoștință! Reparații cu
garanție de 5 ani. Trimit catalog românesc gratuit
și francat. Cele mai bune plăci românești de
gramafone. (T 114-120)

Cel mai frumos și cel mai ieftin
cadou și savenire este inelul
cu litere alni Fischer, care se
poate lărgi și strânge, cu literă
după plac. — Prețul în bani
gata: inel de argint, aurit 2 cor.,
inel de aur 14 carate 5 cor. și

aur cu mărgăritare și pietri turchestan 7-50 cor. cu 3
briliante 38 cor. Porto și împachetarea 70 fl.

Iohann Gensthaler

giuvaergiu și ciasornicar

in Orăștie Szászváros.
Filială in Szászsebes.

Vânzare de juvaere, de aur și argin tși
ceasornice pe lângă garanție și prețuri
moderate. — Se fac orice reparaturi de
juvaere și ceasornice de aur, repede, pre-
cis și ieftin. Serviciu conștiințios. (Ce 134-52)

GHEORGHE CIOROGARIU

MĂESTRU TÂMLAR.

LUGOJ, STRADA ATANASIOVICI No. 10.
(Casa proprie).

(Ci 217-120)

Își recomandă atelierul bine
asortat cu materiale uscate.
Întreprinde și execută tot felul
de lucrări aparținător acestei
branșe, aranjamente interne
și lucru pentru edificii ori
unde, și în ori ce stil, cu
prețuri moderate. : : :

CIRCUL

Charles

se află în Arad în
colosala șatră con-
struită în piața Béla

Azi Vineri, in 9 August n.
Mare reprezentație sportivă cu
:: un program special ::
Inceputul precis seara la orele 8.

PREȚURILE DE INTRARE :

Loc numerotat în loje 5 cor. — Loc
rezervat numerotat 4 cor. — Locul
I 2 cor. 40 fl. — Locul II 1 cor. 60
fl. — Locul III 1 cor. 20 fl. Loc
de stat în galerie 60 fileri.

Sâmbătă in 10 August n. și
Duminică in 11

2—2

frumoase reprezentații de
gală cu un program senza-
țional

Inceputul reprezentațiilor d.
a. la orele 4 și seara la 8.

Bilete se află de vânzare la
librăria BLOCH. Reducere
nu este.

Colecția de animale și probele se pot
vedea zilnic dela orele 10 a. m. pe
lângă un neînsemnat preț de intrare.

St. doamne sunt rugate, în interesul
lor propriu, să se prezinte la repre-
zentațiuni fără pălărie.

**CIRCUL
CHARLES!**

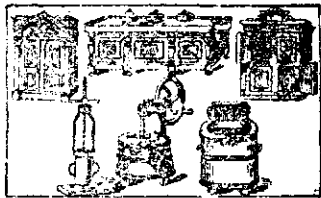

50% economie de gheață!

Mare magazin de dulapuri gata pentru gheață.

Mendelovits Farkas

fabricant de dulapuri pentru gheață.
Budapesta VII., Rákoczy ut nr. 64. Telefon: 106-69.

Dulapuri de gheață cu cele mai mari construcții interne, brevetate și cari se pot desface, expediate spre deplina mulțumire a celor mai mari vânzători

De carne din Ungaria — se pun în circulație, despărțirea se face exclusiv prin dopuri din lemn de plută reșinate. Apa de gheață se întrebunțează pentru promovarea răcirii. Absolut fără miros! foarte ușor de curățit fără a scoate gheața afară.

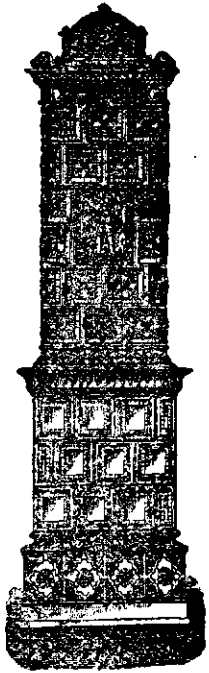
☐ Să nu se confundă cu alte fabricații. ☐
(No 141-30)

KISS JÁNOS

fabricant de cuptoare și magazin de cuptoare de lut

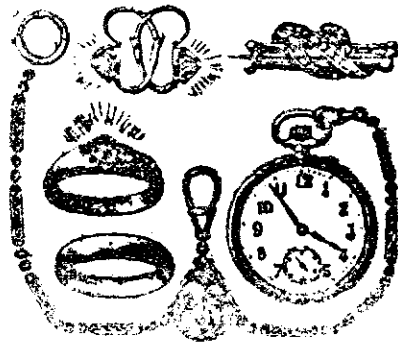
Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Recomandă on. public din loc și jur magazinul lui bogat asortat cu *cuptoare de olane și maiolică, sigure de foc, în stil modern și în diferite culori, cu aparat de fert în grabă, 25% economie în material de încălzit.* Pregătește, reparaază și clădește *căminuri și vetre de fier.* Comandele din provincie se execută grabnic, punctual și cu prețuri convenabile, pe lângă garanția de 2 ani.

☐ ☐
Ki 122-60

A. Slepák, giuvaergiu și ceasornicar
Marosvásárhely, Széchenyi-tér 43. sz.

Mare asortiment în ceasuri de buzunar de aur, argint și nickel. În ceasuri de perete. Giuvaericale fine, cu briliante, obiecte de lux în argint și articole optice. În atelierul meu se reparaază ca nouă, lucrurile vechi, anume giuvaericale și ceasuri, pe lângă garanția. Prețuri solide! — Serviciu prompt!

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1911.		1912.	
16 Iulie		7 Iulie	14 Iulie
ACTIV			
173 472 691	{ 122 629 691 Rezerva metalică aur . . . 153 898 968 } 50 843 000 „ trate aur . . . 61 958 000 }	216 074 505	215 856 968
1 024 916	Argint și diverse monete	707 253	645 015
82 380 360	Portofoliu român și străin	154 678 397	151 094 388
22 827 660	{ *) Impr. pe ef. publice . . . . . 7 768 000 } „ în cont curent . . . . . 8 039 736 }	16 615 284	16 807 736
11 999 611	Efectele Capitalului social	11 999 854	11 999 854
17 756 077	Efectele fondului de rezervă	17 443 877	17 443 877
4 275 121	„ fond. amort. imob. mob. și mașin. de imprim	4 189 321	4 189 321
6 031 720	Imobile	6 225 266	6 226 959
741 556	Mobilier și mașini de imprimerie	816 971	817 571
155 365	Cheltuieli de administrațiune	20 641	141 701
115 055 777	Depozite libere	113 910 085	115 648 425
25 108 226	Conturi de valori	33 436 549	36 076 391
69 119 056	Conturi curente	88 242 721	92 940 046
529 948 136		664 360 724	669 888 397
PASIV			
12 000 000	Capital	12 000 000	12 000 000
30 487 233	Fond de rezervă	32 456 931	32 456 931
4 529 588	Fondul amort. imobili. mobil. și mașin. de imprim.	4 834 186	4 834 186
340 474 050	Bilete de bancă în circulațiune	456 615 960	459 725 480
2 446 952	Profit și Pierdere	3 035 011	3 035 011
179 917	Dobânzi și beneficii diverse	125 973	258 698
115 055 777	Depozite de retras	113 910 085	115 648 425
24 824 619	Conturi diverse, sold	41 382 578	41 929 666
529 948 136		664 360 724	669 888 397

Secontul 5%
*) Dobânda 5%

EGRY FERENCZ turnătorie de clopote

BUDAPESTA, urmașul Pozdech și Thury.

FABRICA: VI., strada Lehel nr. 8/a.

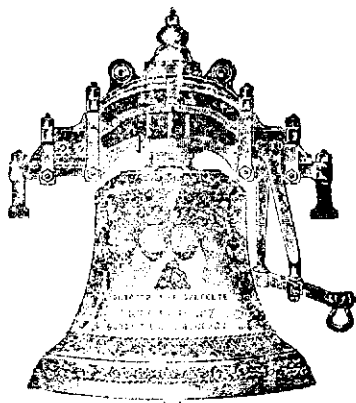
Fondată în 1847. — Telefon 25-37. — Fondată în 1847.

Fabrica: Kiszegjőcön, Ungvárm. — Fond. în 1793.

TURNĂTORIE DE CLOPOTE

fabrică pentru aranjamente de clopote și clopotnițe după renumitul sistem ces. și reg. Pozdech.

Distins: Paris cu 3 medalii, Marseilles 1 medalie, Moscova 2 med. Viena 2 med. Budapesta 4 med. Seghedin 1 med. Alba-regă 4 Bied. Kecskemét 1 med. Cincibiserici 1 med. Hodmezővásárhely medalie de aur. La expozițiile reuniunilor economice din comit. mehiș, regnicolară, din Győr industrială. Országos vas-és fémipar, cu medalie de onoare. Afară de acestea 3 cruci pentru merite, una dela mitropolitul din Sofia.

E 117-30

CORNEL TUNNER

(Tu 80-25)

industrie de marmoră și granit în

Timișoara-Fabric, Andrassy-ut 22. - Timișoara-Iosefin, Hunyadi-u. 4.

Fillala: Vârșeț, str. Deák Ferencz nrul 9.

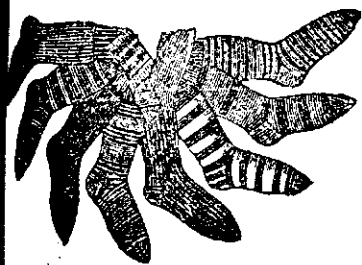
Își recomandă magazinul său bogat asortat cu

pietrii monumentale
table de marmoră,

statui, etc. fabricație proprie în executare de gust frumos și preț moderat.

Având un magazin bogat, lăferează mai ieftin ca orlce concurență.

Cumpărați fabricație indigenă!

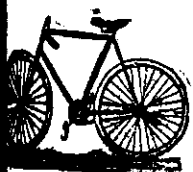
CARL HEMPER

și fiul,
prăvălie de tricouri și împletituri,
SIBIU, strada Kempel 9.

Recomandă fabricațiile sale pentru cari garantează
nume: ciorapi, călțuni, mănuși, jachete pentru dame
și copii, ciorapi pentru turiști din păr de capră, haine
de copii și alte multe lucruri:

Ciorapi se pregătesc ieftin și bine.
En gros. He 73-80 En detail.

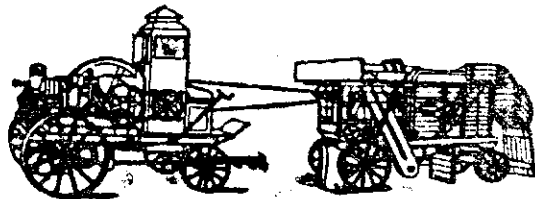
-60

O. Ilioviciu

lăcătar artistic de mașini, motoare și edificii
Bistrița-Besztercze.

Execută totfelul de lucrări în bransa zidăriei și lăcătușeriei
precum și ferării pentru zidări noi, porți de fier, bal-
coane, trepte, garduri pentru morminte și mașine de
pătit. — Reparează pe lângă garanță orice fel de mașini
agricole, motoa-
re, mașini de cu-
t, biciclete,
compene — cu
prețurile cele mai
convenabile. □

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea
sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum
sunt dureri de dinți, sgârsciuri, arsuri, apăsare
în stomac, iritație de vomare, greață, răgâieli, etc.
folosește:

**Purgativul de fiere (epehajtó) de
Rozsnyai,**

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în
vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri
de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

A R A D.

(Ro 227-104)

**Ce voiești
de la mine?**

**Pentru ce
mă prinzi de braț?**

Vă rog să nu vă spăriați, deoarece volesc numai să vă atrag
atențiunea asupra inseratelor publicate în numărul de azi al
acestui ziar, rugându-vă să citiți aceste inserate ale renun-
țelor firme, dacă volți să cumpărați ieftin și bun.

EDUARD LEXEN,

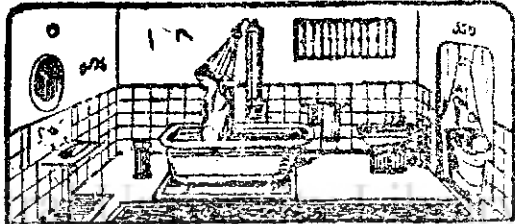
finichigiu și antepriază de instalațiuni

Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63.

Prăvălie: Strada Gabel Nr. 2.

Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de finichigiu și galanterie la
edificii, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase
pentru bucătărie, dulapuri pentru gheață, vase pentru spălat și altele.
Specialist în apaducte la case, canalizări,
conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie.

Lampe de carbid de totfelul
de la 3 coroane în sus. —
Engroșiștilor li-se dau rabat.
Depozit bogat în vâni de
scăldat, cămine, closete etc.
Serviciu conștiințios. Prețuri
moderate. Reparație promptă.
(Le 29-100)

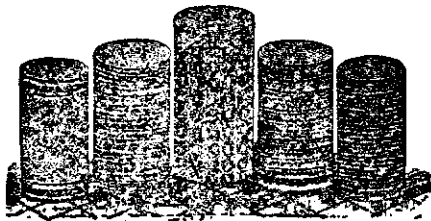
Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea
mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model
de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două co-
lori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet
de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:

**ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN
IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.**

(Primul magazin de co-
voare și întreprindere de
aranjament pentru birouri
din Ungaria-sudică).

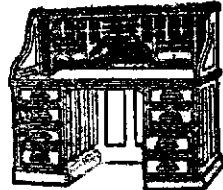
Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare com-
pletă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza
unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu
ajutorul mașinei dactilografe se execută cu prețurile cele mai
ieftine. — Hectografe și totfelul de rechizite dactilografe fa-
bricații americane-englize, cu prețurile cele mai convenabile.

În despărțământul de covoare
se vând covoare veritabile de
Persia, Smirna și totfelul de
covoare cu prețuri foarte scăzute

(Ma 129-104)

ATELIERUL
DE FOTOGRAFIAT
A LUI

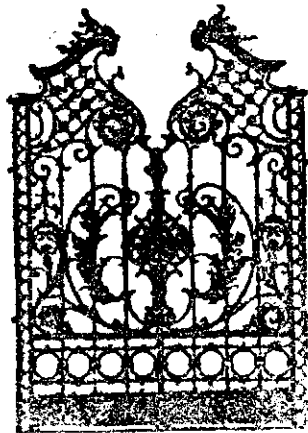
Ci 136-60

Csizhegyi Sándor

Cluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.
(Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se măresc cele mai frumoase fotografii deasemenea acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz, — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

LĂCĂTUȘERIA ARTISTICĂ ȘI DE ZIDIRI,
provăzută cu motor electric alui

FRANZ JUNGINGER

TEMESVÁR-FABRIK, Spiridongasse nr. 2.
(Lângă farmacia Nägele, în casa proprie).

Se recomandă pentru executări de clădiri, trepte (scări), îngrădiri la morminte, candelabre, porți de fier. Instalațiuni de apeducte. Mare depozit de totfelul de cuptorașe, mese franceze, de cea mai bună calitate cu pereți siguri contra focului, cari nu sunt a se compara cu cuptorașele de rând.

Prețurent pentru cuptorașe la cerere gratuit și franco.

Ju 172-30

„Someșana“

instituit de credit și economii, societate pe acții în D. S. —
Filială în Ileanda-mare. — Giro-conto la Banca Austro-Ungară.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă . . . . . „ 180000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

o o o o o o

Acordă împrumuturi ipotecare, cambiali, pe lomcard. etc. — Primește depuneri spre fructificare pentru cari plătește 5 procente interese, iar pentru depuneri mai însemnate și stabile precum și pentru depuneri dela corporațiuni culturale și bisericesti solvește 5 procente și jum. la sută interese. Darea de venit o solvește institutul.

o o o o o o

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, spre care scop la cerere se trimite cheque-uri poștali. — Corespondența în limba română, maghiară și germană. o o o o o o o o

Direcțiunea.

Reuniunea română de înmormântare din Sibiu

recomandă cu toată căldura binevoitoare atențiuni a năvărosului nostru public din Sibiu și din provinci

întreprinderea proprie de înmormântări

bogat sortată cu tot soiul de obiecte trebuincioase la înmormântări, între cari sicriuri, cununi, acoperitoare, ghetete (păpuși), felinare, cruci, care funebre, etc. etc.

Prăvălia Reuniunii

:: :: Strada Quer Nr. 3. :: ::

(casa fabricantului G. Moess) se găsește sub îngrijirea dlui **Ioan Roman** (patronul salonului de barbierie din strada Quer — Poplăcii-mici — nr. 4), care stă la dispoziție în toate afacerile privitoare la înmormântări, fie în Sibiu, fie la transportarea de morți afară de Sibiu.

Înmormântări se fac de clasa I., II. și III. În mormântarea membrilor răposați ai Reuniunii se face cu preț redus! Comandele se îndeplinesc cu prevenire și cu toată punctualitatea. :: Întreprinderea se îngrijește de trăsuri, de tot soiul de tipărituri, ca redactarea și tipărirea anunțelor funebre, etc. etc.

Cum venitul curat al întreprinderii e menit să înmulțească fondul „Azilului“ pentru adăpostirea orfanilor și neputincioșilor noștri scăpați, preoțimea, dascălimea și ceilalți cărturari ai noștri, sunt rugați a stărui pentru înscrierea de membri la Reuniune cu taxa de cor. 2 de înscriere și 60 bani după cazul de moarte al câte unui membru și pentru a se folosi de întreprinderea noastră în cazuri de înmormântări.

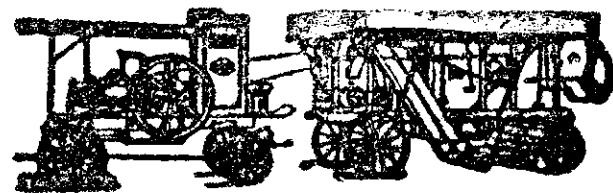
Pentru biroul Reuniunii:

Pant. Lucața, Romul Perian, Vic. Tordășan
prezident-director   cassar   secretar.

Re 197-5

400 decorațiuni și 36 premii de stat.

Motoare „OTTO“ original.

Locomobile de benzin și Garnituri de trierată cu motoare complete. Motoare de sine mișcătoare. Motoare de ulei brut și gaz sugător

construiește în cele mai bune condițiuni

LANGEN & WOLF

FABRICĂ DE MOTOARE.

Filiala: **Timișoara-Iosefin,**
Stada Bonnaz No. 12.

Cereți gratis cataloage și prețuri curente!
(La 246)

Se caută reprezentanți solizi!

Peste 106.500 bucăți funcționează în toată lumea!

Cea mai veche și mare fabrică de motoare din lume!

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se computează cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Telefon pentru oraș și interurban Nr. 750.

Banca Națională a României

Bilanțul general

încheiat la 30 Iunie 1912.

ACTIV

PASIV

Casa	Monetă	Aur	154.504.770,57			Capital		12.000.000 —	
	metalică	Argint	695.939,97			Fond de rezervă		32.456.931,76	
		Trate aur	62.185.156,10	217.385.866,64		amortiz. imobil., mobilier și mașini		4.834.186,06	
		Bilete de bancă	142.919.720, —	360.305.586,64		Bilete emise de bancă		599.805.700, —	
		Efecte predate Cassei spre incasare		11.319.418,63		Bonuri de Casă		2.198.000, —	
		Portofoliul român și strein Centrala	101.803.966,74			Recescomptul semestrului viitor		1.143.189,22	
		" Sucursale și Agenții	45.084.437,04	146.888.403,78		Depozite de retras		111.869.485, —	
		Efecte publice		11.953.054, —		Compturi diverse		99.672.307,50	
		fond de rezervă statutar		17.443.877,68		Profit și pierdere		3.035.011,10	867014810,64
		amortiz. imobil. mobilier și mașini		4.189.321,58					
		Cupoane		152.219,13					
		Imprumuturi pe efecte publice	Centrala 1.15300, —	7.398.600, —					
			Suc. și Ag. 5683300, —	9.636.978,17					
		Imprumuturi pe efecte publice în cont curent Centrala, Sucursala și Agenții		6.221.840,68					
		Imobile		816.971,54					
		Mobilier și mașini de imprimerie		122.228,12					
		Dobânzi datorate la împrumuturi pe efecte publice		111.869,485, —					
		Depozite libere		25.272.979,16					
		Compt. de valori		92.298.623,77	867.014.810,64				
		curente		61.125.222,76					
		diverse		—	867.014.810,64				867014810,64

Profit și Pierdere

încheiat la 30 Iunie 1912

DEBIT

CREDIT

Salariile personalului de administrație	688.990,14		Sold precedent	—	4.163,87
" imprimerie	54.777,41		Dobânzi și beneficii diverse	3.006.508,87	
Cheltuieli de administr., impozite (Centr. 426.549,67			Trate și ramize și diverse operațiuni cu străinătatea	1.264.238,53	
către Stat și diferite taxe și indemn. (Suc și Ag. 130.188,95)	556.738,62		Venitul efectelor publice	286.311,70	4.557.058,00
Cheltuieli de imprimerie	7.169,54				
Fondul amortizării imobilelor	45.000, —				
" mobilierului și mașini de imprim.	12.000, —				
Luminat și încălzit	38.808,20				
Drepturi de prezență	27.720, —				
Material pentru fabricarea biletelor (uzat)	82.479,36				
imprimerie	12.527,90	1.526.211,17			
Sold (beneficiu net)		3.035.011,10			
		4.561.222,27			4.561.222,27

Guvernator: **ANTON CARP.**Director: **CORNELIU CIORAN.**

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în
Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de Institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI“ și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII“.

„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbății de încredere ai societății. — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare“ dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“ DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA“).
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ.
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TIMEȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Lázár Vilmos nr. 2. Telefon nr. 850.
(Ba 240—156)